

PÄRNU LASTEAED MAI

ÕPPEKAVA

PÄRNU 2020

SISUKORD

1	ÜLDSÄTTED.....	4
2	LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA	5
	2.1 Üldandmed lasteaia kohta.....	5
	2.2 Lasteasutuse eripära	5
3	ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE LÄBIVIIMISE EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED	7
	3.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid	7
	3.2 Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted	7
	3.3 Õpikäsitus	8
	3.4 Õppe- ja kasvatustööga seotud meetodikad	9
4	ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS	9
	4.1 Õppeaasta	9
	4.2 Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine	10
	4.3 Lapse arengu hindamise põhimõtted ja korraldus.....	11
	4.3.1 Lapse arengu hindamise põhimõtted	12
	4.3.2 Arenguestlus lapsevanemaga	12
	4.3.3 Kasvumapp	13
	4.3.4 Koolivalmiduse hindamine.....	14
	4.4 Erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted ja korraldus	14
	4.4.1 Erivajadustega laste toetamise ja arendamise töökorralduslikud tasandid	15
	4.4.2 Erirühmad	17
	4.4.3 Õppekeelest erineva keelega laste keelelise arengu toetamise põhimõtted.....	19
	4.5 Lapsevanematega koostöö põhimõtted ja korraldus.....	19
	4.6 Õppekava uuendamise ja täiendamise kord.....	20
5	LAPSE ÜLDOSKUSTE ARENG	21
	5.1 Mänguoskused	21
	5.1.1 Mängude liigid	22
	5.2 Tunnetus- ja õpioskused.....	23
	5.3 Sotsiaalsed ja enesekohased oskused	24
	5.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused	25
6	ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSTE VALDKONDADE EESMÄRK JA SISU.....	28
	6.1 Mina ja keskkond.....	28
	6.2 Keel ja kõne	48

Pärnu Lasteaed Mai õppekava

6.3	Matemaatika	56
6.4	Kunst.....	64
6.5	Muusika	73
6.6	Liikumine	80
6.7	Ujumine	87

1 ÜLDSÄTTED

Pärnu Lasteaed Mai õppekava on lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument. Lasteasutuse õppekava on koostatud Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava alusel (Vabariigi Valitsuse 29.05.2008.a määrus nr 87).

Lasteasutuse õppekava koostamisest ja arendamisest võtavad osa pedagoogid, kaasates lapsevanemaid. Lasteasutuse õppekava kinnitab lasteasutuse direktor pedagoogilise nõukogu ettepanekul, kuulates ära hoolekogu arvamuse. Pärnu Lasteaed Mai õppekava asub kõigis rühmades ja on kättesaadav lapsevanemale.

Pärnu Lasteaed Mai õppekava sisaldab üldosa ja õppekasvatustegevuse valdkondasid. Õppekasvatustegevuste valdkondades esitatakse vanuste kaupa õppe- ja kasvatustegevuste eesmärgid, sisu ja lapse arengu eeldatavad tulemused. Õppekasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika.

Õppekasvatustegevuste valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja õppetegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest. Õppekasvatustegevuste kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning liikumis-, muusika- ja kunstitegevused.

Õppe- ja kasvatustegevuste valdkonnad:

- mina ja keskkond;
- keel ja kõne;
- matemaatika;
- kunst;
- muusika;
- liikumine;
- ujumine;
- eesti keel kui teine keel.

2 LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA

2.1 Üldandmed lasteaia kohta

Pärnu Lasteaed Mai on Pärnu Linna munitsipaallasteasutus, mis asub alates 01.01.2019 kahes hoones:

Lasteaed Mai aadressiga Mai 49 ja Raeküla lasteaed aadressiga Järva 2.

Lasteaias on kohti 320 lapsele, kokku 18 rühma. Asutuses on 4 erirühma: tasandusrühm, kaks erihooldust- ja õpet vajavate laste rühma ja venekeelse õppekeelega tasandusrühm. Lasteaias on lapsed vanuses 1,5-7 aastat.

Lapse lasteaeda vastuvõtu aluseks on Pärnu linna koolieelsetesse lasteasutustesse laste vastuvõtu ja väljaarvamise kord. Lasteasutuse kulude vanemate poolt kaetava osa määra kinnitab Pärnu Linnavolikogu määrus. Päeva toiduraha kinnitab asutuse hoolekogu direktori ettepanekul.

Lasteaed on avatud 6.30-18.30 (Pärnu Linnavalitsuse korraldus 26. märts 2004 a. nr. 281). Õppetöö toimub lasteaias eesti keeles.

2.2 Lasteasutuse eripära

Pärnu Lasteaed Mai eripäraks on kahe pikaajaliste traditsioonidega asutuse liitmine ja paiknemine erinevates hoonetes. Asutuse ühinemist on toetanud sarnased väärtused ja pikaajaline koostöö.

Pärnu Lasteaed Mai, kus on 12 rühma ja ujula, avati 1. märtsil 1976. aastal.

Lasteaed Mai on Pärnu linnas ja maakonnas ainuke lasteaed, kus nägemisprobleemidega ja meelepuudega lastele võimaldatakse meditsiinilist ja eripedagoogilist abi.

Lasteaed Mai omanäolisuseks on laste meelte arendamine ja ümbritseva keskkonna tundma õppimine kõiki meeli kasutades. Asutusel on väljatöötatud juhendmaterjalid meelte arendamiseks, kujundatud tunnetustuba ja loodud ainulaadne meelte aed.

Erinevate meelte arendamist toetab asutust ümbritsev looduskeskkond: meri, rand, puisniit; ujula ja traditsiooniline laulu- ja tantsupäev. Õpipaikadena kasutatakse kaardistatud loodusõpperada hoovi- ja mereäärsel alal. Olulisel kohal õppetöös on pärimuse kajastamine.

Alates 2004. aastast rakendatakse koostöös Tartu Ülikooliga suunatud uurimusliku õppe erinevaid teemasid 5-7aastaste laste rühmades, olles üks esimestest lasteaedadest vabariigis,

kus alustati metoodika rakendamisega. Asutusest on välja kasvanud suunatud uurimusliku õppe lektorid, kes on koostanud käsiraamatud metoodika rakendamiseks.

Raeküla lasteaed on 6-rühmaline väike ja kodune, asukohaga äärelinna eramute piirkonnas. Lasteaed asub looduskaunis kohas - lähedal on meri, Pärnu jõgi ja Raeküla männik.

Raeküla lasteaia omanäolisuseks on kodukoha väärtustamine ja pärimuse kajastamine õppetegevustes.

Looduskeskkonna ja kodukoha tundmaõppimisel lähtume koduloolisuse printsüübist – lähemalt kaugemale, lihtsamalt keerulisemale. Igapäevategevustes kasutame palju suulist rahvaloomingut, tähistame rahvakalendri tähtpäevi ja korraldame erinevad folklooriga seotud üritused.

Kaardistatud on kodukoha lähiümbruse õpipaigad. Raeküla lasteaia õueõpipaikade eesmärgid tulenevad lasteaia omanäolisusest, pärimuskultuuri edasikandmisest ja koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast. Rakendame õueõpet ja käime palju lähiümbruse looduskeskkonnas, kus läbi vahetu kogemuse õpivad lapsed tundma kodukoha ümbrust.

Alates 2010.a septembrist on lasteaia rühmadel nimed, mis tulenevad lindude rahvapärastest nimetustest: Önnelinnud, Siidisabad, Siisikesed, Värvukesed, Sirtsukesed, Kullalinnud.

Lindude nimetustest lähtuvalt on 2012.aastast koostöös lastevanematega koostatud jutupank ja juhendmaterjal „Linnud viivad meid loodust kuulama“.

Raeküla lasteaed on 2011. aastast Pärnu linna ja maakonna väärtuskasvatuse Kiusamisest vabaks metoodika keskuseks. Väärtuskasvatuse mitmekülgsemaks rakendamiseks oleme kasutusele võtnud ka Persona Dolls meetodid.

Lasteaia eripäraks on ka traditsioonidel põhinev koostöö kogukonnaga: Pärnu Raeküla kool, Raeküla Vanakooli Keskus. 2003. aastal sai alguse lasteaia iga-aastane perepäev, mis esmakordselt toimus Raeküla Vanakooli Keskuses.

Põhiväärtused

Iga laps on isiksus ja kõik lapsed on andekad

Lapsest lähtumine – lapse individuaalse arengu toetamine, mänguline ja valikuid võimaldav turvaline keskkond, laste vajaduste ja huvidega arvestamine.

Koostöö – austusel ja usaldusel põhinev koostöö kõigil tasanditel (laps-õpetaja, lapsevanem-õpetaja, personal ja huvigrupid).

Professionaalsus – õpetaja kui loov isiksus, kes väärtustab iseennast ja oma tööd ning on motiveeritud elukestvate õppele.

Turvalisus – vaimne heaolu ja turvaline füüsiline keskkond nii lapsele, lapsevanemale, kui töötajale: MÕNUS

ARMAS

ILUS

Kodu, kodukoht - linna ja kogukonna väärtustamine, perekonna toetamine.

3 ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE LÄBIVIIMISE EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED

3.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteasutusega koostöös, mis loob eeldused edukaks edasijõudmiseks igapäevaelus ja koolis.

Üldeesmärgist lähtuvalt toetab õppe- ja kasvatustegevus lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut, mille tulemusel kujuneb lapsel terviklik ja positiivne minapilt, ümbritseva keskkonna mõistmine, eetiline käitumine ning algatusvõime, esmased tööharjumused, kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest ning arenevad mängu- õpi-, sotsiaalsed ja enesekohased oskused.

- lapsed on aktiivsed õppijad ja oskavad teha valikuid;
- lapsed on hoolivad kaaslastest ja keskkonnast;
- lapsed tunnevad ja väärtustavad oma kodukohta ja pärimust;
- lapsed on loivad, terved ja rõõmsad;
- laste arengut toetab lasteasutuse personali ning lastevanemate koostöö.

3.2 Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted

Lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõteteks on:

- lapse igakülgset arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine;
- lapse huvide, individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine;
- lapse loovuse toetamine;
- õppimine läbi mängu ja praktiliste tegevuste, mis toetab lapse terviklikku arengut ning võimaldab omandada kooliks vajalikud oskused, teadmised ja kogemused;

- lapse kaasamine õppeprotsessi kavandamisesse;
- tegevuse paindlikkus ja tasakaalustatus – toetatakse lapse võimete igakülgset arengut, luues talle võimalusi mitmekesiste nähtustega tutvumiseks erinevates olukordades erinevatel viisidel;
- üldõpetusliku tööviisi rakendamine, kus kõik ainevaldkonnad on omavahel lõimitud;
- humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine;
- lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine;
- kodu ja lasteasutuse koostöö;
- eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripära arvestamine;
- lapsele turvatunde ja eduelamuse tagamine, kus olulisel kohal on meeskonnatöö.

3.3 Õpikäsitus

Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes ja nendevahelistes seostes. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu ning harjutamise kaudu.

Õppe- ja kasvatusetegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestab õpetaja laste eripära: võimeid, vanust, sugu, keelelist ja kultuurilist tausta, terviseseisundit jms. Pedagoogid on laste arengu suunajad ja arengut toetava keskkonna loojad.

Laps on õppe- ja kasvatusetegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima. Sobiliku ja arendava keskkonna loojana pakub pedagoog lastele võimalusi keskkonnas ise tegutseda ning tegutsemise ja mängu kaudu omandada teadmisi, oskusi ja kogemusi.

Lapse aktiivsuse tõstmiseks loovad õpetajad õppe- ja kasvatusetegevustes tingimused, et arendada lapse suutlikust:

- kavandada oma tegevust ja teha valikuid;
- seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
- kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ning tegevustes;
- arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
- hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
- tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

3.4 Õppe- ja kasvatustööga seotud metoodikad

Suunatud uurimuslik õpe

Suunatud uurimuslik õpe on üks aktiivõppe meetoditest, kus laps on aktiivne tegutseja praktilistes tegevustes, saades kogemusi ise läbitegemise käigus. Suunatud uurimusliku õppe erinevaid teemasid rakendatakse Mai lasteaias alates 2005 aastast ja Raeküla lasteaias 2008 aastast. Suunatud uurimusliku õppega tegeldakse alates 5. eluaastast.

Väärtuskasvatusemetoodika „Kiusamisest vabaks“

2011. aastast rakendatakse Raeküla lasteaias metoodikat „Kiusamisest vabaks!“. Metoodika eesmärgiks on luua kiusamist ennetav käitumiskultuuri, kus suhtutakse üksteisesse sallivalt ning austavalt.

„Persona Dolls“ metoodika

2015. aastast rakendatakse Raeküla Lasteaias „Persona Dolls“ metoodikat, mis aitab lastele õpetada isiksuse eripäraga arvestamist. Metoodikas käsitletavate nukkude kaudu saab peegeldada laste eripärasid, aset leidvaid situatsioone, esitleda lastele erinevaid elustiile, kultuure ja erivajadusi.

4 ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

4.1 Õppeaasta

- Õppeaasta algab kalendriaasta 1. septembril ning kestab järgneva kalendriaasta 31. augustini.
- Suvekuudel 1. juunist kuni 31. augustini kinnistatakse omandatud teadmisi erinevates tegevustes. Põhiliselt toimuvad tegevused õues ja käsitletakse lastele huvipakkuvaid ning päevakohaseid teemasid.
- Jõuludest kuni uue aasta esimese nädala lõpuni kinnistatakse omandatud teadmisi ja kogemusi mängulistest ning loovates tegevustes.
- Nädala- või kuuplaane ei koostata suvekuudel (juuni-august) ja jõuludest kuni uue aasta esimese nädala lõpuni.
- Läbi viidud õppe- ja kasvatustegevusi kajastatakse rühma elektroonilises õppe- ja

kasvatustegevuste päevikus *Eliis*, kuhu õpetajad teevad sissekande iga päev.

Uue õppeaasta algul lisatakse õppe- ja kasvatustegevuste päevikusse (*Eliis*) rühma õppeaasta eesmärgid ja põhimõtted. Igapäevaselt märgitakse laste kohalkäimist. Vastavalt vajadusele täiendatakse lastevanemate andmeid.

Lastevanematele avalikustatakse rühma päevakirjeldus ja kuu- või nädalaplaanides välja toodud tegevused/eesmärgid, mis võimaldavad lastevanematel hoida ennast kursis rühma tegevuste ja sündmustega. Uued lapsevanemad lisatakse *Eliis* keskkonda taotluse alusel.

4.2 Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine

- Õppe- ja kasvatustegevuse aluseks on Pärnu Lasteaed Mai õppekava, mis on koostatud asutuse pedagoogide meeskonnatööna. Õppetöö toimub lasteaias eesti keeles.
- Pärnu Lasteaed Mai ametlikuks infovahetuse keskkonnaks on Eesti Lasteaedade infosüsteem *Eliis* (e-lasteaed), mille kaudu rühma õpetajad edastavad lastevanematele rühmaga seonduvat infot ja teateid.
- Õppe- ja kasvatustegevus tugineb rühma päevakaval, mis määrab vastavalt laste eale päevarütm, kus vahelduvad laste mäng, vabategevused, pedagoogi poolt kavandatud õppe- ja kasvatustegevused ja igapäevatoimingud. Päevakava koostamisel on lähtutud seadusest tulenevatest nõuetest.
- Rühma õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel arvestab õpetaja laste arengutaset, vanust ning huve, lähtudes põhimõttest lähemalt kaugemale, üksikult üldisele.
- Õppeaasta alguses selgitatakse välja rühmas olevate laste vanuselised-, individuaalsed- ja arengulised iseärasused.
- Rühma õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel esitatakse kavandatava perioodi (nädal /kuu) eesmärgid, temaatika, õppevaldkonna sisu ja õppetegevused.
- Õppekasvatustegevused, valdkonnad ja teemad on omavahelises seoses. Rühma õppe- ja kasvatustegevuste kavandamine on paindlik ja võimaldab pedagoogil teha vajadusel muudatusi, mis kajastuvad õppe- ja kasvatustegevuste päevikus (*Eliis*):
- kuuplaanid koostatakse iga kuu viimase täisnädala reedeks;
- nädalaplaanid koostatakse iga nädala reedeks;
- kuu kokkuvõtte/analüüs eesmärkide täitmisest koostatakse iga kuu viimase täisnädala reedeks;
- nädala kokkuvõtte/analüüs eesmärkide täitmisest koostatakse iga nädala reedeks;

- pedagoogid teevad *Eliis'i* päeva sissekande tööpäeva lõpuks ja avalikustavad vaate lapsevanemale hiljemalt 18.30-ks;
- sissekannete tegemisel järgitakse grammatiliselt õige eesti keele kasutamist ja lähtutakse pedagoogilistest terminitest.
- Õppetegevused viiakse läbi esteetilises, turvalises ning üksi- ja ühistegevusi võimaldavas keskkonnas. Õpitavaga tutvutakse loomulikus keskkonnas ja tegevused on seotud eelkõige lasteasutuse-, rühma- ja paikkonna eripäraga. Lapsi kaasatakse õppe- ja kasvatustegevuste planeerimisse, mis aitab õpetajal välja selgitada lapsi huvitavad teemad, mängud ning tegevused.
- Tähelepanu pööratakse laste perekondlikule taustale ja kultuurilisele eripärale. Erineva kultuuritaustaga peredel võimaldatakse tutvustada teistele lastele oma kodukultuuri, mis lähendab lapsi, võimaldab üksteisest paremini aru saada ning suurendab muust kultuurikeskkonnast laste enesehinnatust ja julgust.
- Tegevuskoha valikul arvestatakse nii üldoskuste kui ainevaldkondade eesmärke, eri valdkondade sisude ja tegevuste lõimimist, vajalikke vahendeid ning personali kaasamist. Võimalusel viiakse planeeritud tegevused läbi õues (vähemalt üks kord nädalas), võimaldades lastel kogeda ümbritsevat keskkonda erinevate meeltega.
- Muusika- ja liikumistegevused ning ujumine on jaotatud kindlatele nädalapäevadele ja kellaegadele.

4.3 Lapse arengu hindamise põhimõtted ja korraldus

Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka õpetaja poolt suunatud tegevustes. Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga.

Lapse arengu jälgimine ja hindamine aitab:

- näha iga lapse individuaalsust;
- vältida lastele liiga kergete või raskete ülesannete andmist;
- ennetada võimalike õpiraskuste teket;
- õigeaegselt märgata lapse üld- või eriandekust;

- välja töötada tegevusplaani, milles on arvestatud lapse individuaalsete võimetega;
- rühma meeskonnal analüüsida oma töö tulemuslikkust ja vajadusel muuta töömeetodeid;
- toetada lapsevanemaid kasvatusprotsessis.

Lapse arengut jälgivad ja hindavad kõik temaga tegelevad täiskasvanud: rühmaõpetajad, liikumis-, muusika- ja ujumisõpetaja, tervishoiutöötaja ja erialaspetsialistid.

4.3.1 Lapse arengu hindamise põhimõtted

- lasteaeda tülles avatakse igale lapsele arengumapp, mis on aluseks arengu hindamisel kuni lapse kooli minekuni;
- õpetaja hindab lapse arengut õppeaasta alguses kandes tulemused lapse arengu hindamise tabelisse (vajadusel toimub kevadel kordushindamine). Sõimerühmas viiakse esmane hindamine läbi 31.jaanuariks;
- lapse arengut analüüsitakse lähtuvalt lapse individuaalsusest, toetudes õppekavas antud arengu hindamise aspektidele ja enne arenguestlust lapsevanemaga tehakse kokkuvõte;
- lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi;
- rühmaõpetaja tutvustab lapsevanemale lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust ning hoidub hinnangute andmisest;
- õpetaja arvestab, et lapse areng on individuaalne ja ei pruugi olla kooskõlas väljatöötatud arengueeldustega.

4.3.2 Arenguestlus lapsevanemaga

Õppeaasta esimesel poolel, septembrist kuni 31. detsembrini, viiakse rühmades läbi arenguestlus kõikide laste vanematega, et anda tagasiside lapse arengust ning planeeritakse eesmärgid ja ülesanded uueks perioodiks.

Esmakordselt lasteaeda tulnud lapse vanemaga toimub arenguestlus peale lapse arengu hindamist. Arenguestluste sagedama korraldamise otsustavad rühmaõpetajad.

Arenguestluse eesmärgid:

- saavutada usalduslik koostöö lapsevanemaga, õppida last ja lapsevanemat paremini tundma, saada teavet lapse kohta;

- anda vastastikust tagasisidet lapse arengust ja saavutustest;
- selgitada välja lapsevanema seisukohad/ootused lapse arengu, õpetajate töö ja lasteasutuse kohta;
- hinnata lasteasutuses toimunud õppe- ja kasvatusprotsessi tulemust;
- kavandada mõlemapoolsed edasised tegevused lapse arengu ja õppimise toetamisel;
- leida ühiselt lahendusi tekkinud probleemidele.

Kokkuvõtte arenguvestlustest:

- lapse edasise arengu suunad, ettepanekud ja kokkulepped lapse arendamiseks vormistatakse koos õpetajatega ning allkirjastatakse mõlema osapoole poolt;
- arenguvestluste kokkuvõtted säilitatakse kuni lapse kooliminemiseni lapse kasvumapis;
- lapse arengu hindamise dokumendid säilitatakse «Isikuandmete kaitse seaduses» sätestatud tingimustel.

4.3.3 Kasvumapp

Lasteaeda tülles koostatakse lapsele kasvumapp. Kasvumapp sisaldab dokumenteeritud materjali lapse arengust kindlal perioodil ning on aluseks lapsevanemaga arenguvestluse läbiviimisel. Lapse kohta kogutud materjalide säilitamisel lähtutakse seadusest tulenevatest nõuetest. Kui laps lahkub lasteaiast, antakse vastavad materjalid lapsevanemale või hävitatakse paberihundis (HTM-i juhendmaterjal 2013).

Kasvumapi koostamise eesmärgid:

- kasvumapp teeb nähtavaks lapse igapäevase tegevuse, mängu, õppimise ja suhted kaaslastega, täiskasvanutega ning maailmaga;
- laps saab pildi iseendast, analüüsib oma töid, tegemisi ja väärtushinnanguid;
- dokumenteeritud materjal on märk lapse käitumisest ja tegemistest mingil perioodil.

Soovituslik kasvumapi sisu:

- tiitelleht (asutuse ja rühma nimi, lapse nimi ja lasteaeda tulemise aasta ...);
- lapse arengu hindamise tabelid (vanuste kaupa);
- lapse vaatluste lehed või jooksvad märkmed lapse käitumise, mängu, igapäevatoimingute vm kohta (õpetajate kirjeldused - nt lapse probleemne käitumine, eriandekus...);
- lapse enda mõtted, mis võimaldavad teada saada, kuidas ta erinevaid olukordi lahendab,

kuidas maailma näeb jms. Selleks kasutab õpetaja avatud küsimusi;

- igal õppeaastal joonistused koos lapse selgitustega (nt teemadel Mina ise, Minu pere, Minu kodu jne);
- individuaalne arenduskava (vajadusel) ja selle juurde kuuluv kokkuvõte;
- arenguestluste küsimustikud;
- arenguestluste kokkuvõtted, kus on fikseeritud lapse arengu hetkeolukord ja kokkulepped (igal õppeaastal).

4.3.4 Koolivalmiduse hindamine

Lasteaed lähtub õpetamisel lasteaia õppekavas ja riiklikus õppekavas ettenähtud pädevustest, mida laps peaks olema kooliminekuks omandanud. Koolivalmidus on lapse valmisolek õpitegevuse alustamiseks, mis väljendub lapse soovis õppida, omandada uusi teadmisi, jälgida täiskasvanu selgitusi ja korraldusi.

Infot lapse koolivalmiduse kohta annavad rühmaõpetajad vanemale aastaringelt.

Viimasel aastal enne kooli lasteaeda tulnud lapse arengutaseme ja teadmistega tutvub õpetaja 1.septembrist kuni 1.oktoobrini.

Koolipikendust saanud lapsele koostatakse individuaalne arenduskava.

Lapse kooliküpsust hinnatakse arengujälgimise mängu kaudu, mis viiakse läbi märtsi kuus. Mängulise tegevuse viivad läbi rühmaõpetajad koos muusika- ja liikumisõpetajaga (vajadusel ka eripedagoog) kaasates lapsevanemaid. Mängulise tegevuse tulemused on üks osa lapse kooliküpsuse hindamisest.

Arengujälgimise mängu järgselt ja hindamistulemustest lähtuvalt koostavad õpetajad 1. maiks koolieelikutele koolivalmiduskaardi. Koolivalmiduskaart allkirjastatakse mõlema osapoole poolt ning antakse lastevanematele, kes edastavad selle koolile, kus laps asub täitma koolikohustust.

Lapsevanemaid, kelle laps ei saavuta kooliminekuks mingitel põhjustel kooliküpsust, teavitatakse võimalusest taotleda koolikohustuse täitmise edasilükkamist ühe aasta võrra.

4.4 Erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted ja korraldus

Erivajadustega lapseks nimetatakse last, kelle võimetest, terviseseisundist, keelelisest ja kultuurilisest või sotsiaalsest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste realiseerimiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, õppe- ja kasvatusmeetodid jm) või rühma tegevuskavas.

Pärnu Lasteaias Mai toimub laste arendustegevus erivajadustest, selle raskusastmest ja perekonna eelistustest sõltuvalt kas tava- või tasandusrühmas, erihooldust- ja õpet vajavate laste rühmas või venekeelse õppekeele tasandusrühmas.

Laste suunamine erirühmadesse toimub Innove Rajaleidja otsuse põhjal.

Erivajadustega lapse, sealhulgas andeka lapse arengu toetamisel, tegutsetakse ühtse meeskonnana, meeskonnatöö toimimise eest vastutab lasteasutuse direktor.

Toetavasse meeskonda kuuluvad rühmaõpetajad, abiõpetajad, muusika-, ujumis- ja liikumisõpetaja, tervishoiutöötaja, eripedagoog, õppealajuhataja ja lapse vanemad. Vajadusel kaasatakse toitlustusspetsialist, kes vastavalt vajadusele kohaldab menüüd ja erialaspetsialistid Pärnu Õppenõustamis- või Pärnu Innove Rajaleidja Keskusest.

Lasteasutus toetab erineva keelelise ja kultuurilise taustaga peret lapsele oma keele ja kultuuri tutvustamisel ning eesti keele ja kultuuri väärtustamisel.

4.4.1 Erivajadustega laste toetamise ja arendamise töökorralduslikud tasandid

Erivajadustega lastega töötamise (neile abi ja toe pakkumine) süsteem on kolmetasandiline, kus iga eelnev tasand loob pinnase järgneva tasandi tõhusaks toimimiseks

I tasand: Märkamise ja esialgne toetamine, varajane sekkumine

Rühmaõpetaja ülesanne on tagada lapse võimete maksimaalne arendamine, arengu kõrvalekallete märkamise ja vajadusel individuaalse arenduskava koostamine ja täitmine koostöös erialaspetsialistidega. Õpetajad jälgivad iga lapse individuaalset arengut esimestest päevadest alates, mil laps rühma koosseisuga liitub. Võimalikult varakult on vajalik märgata laste arengulisi erisusi.

Varajase sekkumise etapid:

- laste arengu jälgimine ja hindamine, võimaliku mahajäämuse või andekuse õigeaegne avastamine.
- lapse erivajaduste, õppimise ja õpetamise eripära määratlemine. Erivajaduste väljaselgitamise aluseks on õpetajate poolt kirjalikult fikseeritud tähelepanekud, vaatlused, lapse arengu hindamise tabelid ja eripedagoogi hinnang;
- koostöös eripedagoogiga võimaluste leidmine erivajaduse/probleemi/raskuse ennetamiseks, korrigeerimiseks rühmas;
- tegevuste ja keskkonna kohandamine vastavalt lapse erivajadustele;
- lapsevanema pedagoogiline juhendamine ja kaasamine lapse arengu toetamisesse.

II tasand: Täpsem vajaduste väljaselgitamine, nõustamine

Kui esialgse laste arengu analüüsimise põhjal selgub, et mõne lapse arengutase erineb oluliselt ülejäänud laste tasemest, toimuvad täiendavad uuringud, mille käigus hinnatakse konkreetse lapse arengutaset täpsemalt:

- kõne- ja keelearenguga probleemidega lastega viib eripedagoog läbi täiendavad kõneuurinud ning vajadusel alustab lapsevanema nõusolekul lapsega kõneravi.
- Erivajaduste ja täpsemate arenguaspektide väljaselgitamiseks teostab eripedagoog laste tunnetusoskuste- ja üldarengu hindamise (Strebeleva, PEP 3 test, LA-KU test), mille alusel kavandatakse lapsele sobiv ja jõukohane areng nii eripedagoogi kui ka rühmaõpetajate poolt.
- Raskemate/keerulisemate juhtumite puhul kaasatakse erialaspetsialiste väljapoolt lasteasutust (psühholoog, eripedagoog, eriarstid, perearst, sotsiaaltöötaja jt).
- Vajadusel suunatakse laps eriarstide (silma- ja kõrvaarst, ortopeed, neuroloog jm) vastuvõtule või erialaspetsialistide poole Innove Rajaleidja Pärnu-, Viljandi- ja Raplamaal keskusesse, kus konkretiseeritakse eriabi vorm ja maht.
- Rühmaõpetajad koostavad koostöös eripedagoogiga lapse iseloomustuse. Iseloomustuse allkirjastavad koostajad ja õppealajuhataja. Juhtkond edastab iseloomustuse asutusele, kuhu laps suunatakse.
- Eripedagoog koos rühmaõpetajatega viib vähemalt 1x õppeaastas läbi arenguestluse lapsevanematega, kus fikseeritakse edasised nõuanded lapsevanematele ja vajadusel soovitusel erispetsialistide poole pöördumiseks.

Rühmaõpetajate kohustuseks on teavitada juhtkonda juhtudest, kui laps vajab täiendavaid uuringuid või suunamist erialaspetsialisti konsultatsioonile. Juhtkond kutsub kokku meeskonna, kuhu kuuluvad - tervishoiutöötaja, eripedagoog, rühma õpetajad ja juhtkonna esindaja. Meeskonnatöö tulemusena tehakse otsus, mida lapsevanemale soovitatakse.

III tasand Lapse arengutasele vastav õpetus e sekkumine

Last uurinud spetsialistide ja /või nõustamiskomisjoni soovitude järgimine:

- Eripedagoogiline/logopeediline tugi;
- tugiisik erihooldest- ja õpet vajavate laste rühmas;

- õppe- ja kasvatustegevuse kohandamine - individuaalne lähenemine rühmaõpetajate ja abiõpetajate poolt ning tegevuste *individualiseerimine* (tegevuste kohandamine laste individuaalsetele iseärasustele) ja *diferentseerimine* (tegevuste jõukohastamine). Lapse erivajadusi arvestavate tegevuste ja eesmärkide kajastamine nädala/kuuplaanis;
- lapse arengu järjepidev tulemuslikkuse hindamine, analüüsimine ja lapsevanema teavitamine;
- vajadusel lapsele individuaalse arenduskava (IAK) või individuaalse töö planeerimise kava koostamine.

IAK koostatakse oluliselt erineva arengutasemega ja vajadusel eesti keelest erineva koduse keelega lapsele. IAK on dokument, mis määrab kindlaks erivajadusi arvestava õpetuse individuaalsed eesmärgid ja sisu, ajalise kestuse, õppematerjalide kohandamise ja hindamise. Olenevalt lapse erivajadustest esitab IAK lapse arengule rühma õppekavaga võrreldes kas kõrgendatud (nt andekuse puhul) või vähendatud (mahajäämusega lapsed) nõudmisi. IAK tuuakse välja need valdkonnad, milles laps individuaalset lähenemist vajab.

Vähemalt üks kord õppeaastas tehakse kokkuvõtte individuaalse arenduskava (IAK) või individuaalse töö planeerimise kava rakendumisest.

- Lapsevanema kaasamine arendustegevusse, pedagoogilis-psühholoogiline juhendamine.
- Koolikohustuse täitmise edasilükkamine, mille korral koostatakse IAK parentust vajavates valdkondades.

4.4.2 Erirühmad

Pärnu Lasteaias Mai on neli erirühma: 1 eestikeelse õppekeelega tasandusrühm, 2 erihooldust - ja õpet vajavate laste rühma ja 1 venekeelse õppekeelega tasandusrühm.

Laste suunamine erirühmadesse toimub Innove Rajaleidja keskuse ja /või arsti tõendi alusel.

Eriõpet- ja hooldust vajavate laste rühmad

Rühmas on kuni 15 last.

Lisaks õpetajatele töötavad lastega eripedagoogid, silmaarst ja ortoptist.

Pimedate ja raske puudega laste abistamiseks on tugiisik.

Eripedagoogi ülesandeks on erivajadusega lapse suunamine, psüühiliste protsesside ja isiksuse arengu soodustamine; esmase puude vähendamine ja teiste puuete vältimine pedagoogiliste

vahenditega, lapse lähimale arengutsoonile vastava õpikeskkonna kujundamine.

Õpetaja ülesandeks on tagada lapse võimete maksimaalne arendamine, individuaalse arenduskava täitmine koostöös erispetsialistidega ning arengu kõrvalekallete märkamine.

Eesti õppekeelega tasandusrühm

Tasandusrühm on kõnepuute/häirete ja spetsiifiliste arenguhäiretega lastele.

Rühmas on kuni 12 last.

Tasandusrühmas töötab lisaks rühmaõpetajatele tugispetsialist. Eripedagoogi/logopeedi ülesandeks on erivajadusega lapse psüühiliste protsesside ja isiksuse arengu soodustamine; esmase puude vähendamine ja teiste puute vältimine pedagoogiliste vahenditega, lapse lähimale arengutsoonile vastava õpikeskkonna kujundamine.

Vene õppekeelega tasandusrühm

Tasandusrühm on eesti keelest erineva õppekeelega kõnepuute/häirete ja spetsiifiliste arenguhäiretega lastele.

Rühmas on kuni 12 last.

Tasandusrühmas töötab tugispetsialist- eripedagoog/logopeed, tugiisik ja eesti keele õpetaja. Eripedagoogi/logopeedi ülesandeks on erivajadusega lapse psüühiliste protsesside ja isiksuse arengu soodustamine; esmase puude vähendamine ja teiste puute vältimine pedagoogiliste vahenditega, lapse lähimale arengutsoonile vastava õpikeskkonna kujundamine.

Õppe - ja kasvatustegevuse põhimõtted ja korraldus

- korrigeeriv õpetamine vastavalt iga lapse kognitiivsetele oskustele ja kõne arengule;
- nägemishäire korrektsioon vastavalt silmaarsti, ortoptisti ja eripedagoogi juhendamisele;
- psüühiliste protsesside korrektsioon;
- rühmasisese meeskonnatöö planeerimine (õpetaja, eripedagoog, tervishoiutöötaja, õpetaja-abi, muusika-, ujumise- ja liikumisõpetaja);
- koostöö lapsevanematega ja nende kaasamine lapse arengut puudutavasse otsustamise- ja vastutamisprotsessi.

Laste arengu hindamise põhimõtted

- Rühmaõpetaja hindab lapse arengut õppeaasta alguses kandes hindamistulemused laste arengu hindamise tabelisse. Vajadusel toimub kevadel kordushindamine. Õpetaja

arvestab, et lapse areng on individuaalne ja ei pruugi olla kooskõlas väljatöötatud

- arengueeldustega.
- Tugispetsialist koostab õppeaasta alguses igale lapsele kõne- ja tunnetustegevuse hindamise kaardi (kõne uuringu protokoll).
- Vajadusel teostab tugispetsialist erivajaduste ja täpsemate arenguaspektide väljaselgitamiseks laste tunnetusoskuste- ja üldarengu hindamise (Strebeleva, PEP 3 test, LA-KU test jm), mille alusel kavandatakse lapsele sobiv ja jõukohane areng nii eripedagoogi kui ka rühmaõpetajate poolt.
- Peale arengu hindamist viivad rühmaõpetajad koos tugispetsialistiga lapse arengu toetamiseks läbi arenguveestluse.
- Kõigile puudega ja koolikohustuse täitmise edasi lükatud lastele koostatakse meeskonnatööna IAK.

4.4.3 Õppekeelest erineva keelega laste keelelise arengu toetamise põhimõtted

- Lapsed, kelle kodune keel ei ole eesti keel, õpivad eesti keelt kõigepealt teiste lastega mängides ja suheldes ning organiseeritud tegevustest osa võttes.
- Eesti keele omandamine toimub läbi igapäevaste lõimitud tegevuste.
- Keeleõppega tegeldakse järjepidevalt, korrates ja aktiveerides õpitud erinevates olukordades.
- Eesti keele õpe on meeskonnatöö, milles osalevad lapsevanemad, rühmatöötajad, logopeed, juhtkonnaliige ja vajadusel ka õppenõustamiskeskuse erialaspetsialistid.
- Eesti keele õppe eeldatavate tulemuste kavandamisel arvestatakse lapse arengutaset ja vanust.
- Erivajadustega lapsele koostatakse eesti keele kui teise keele õpetamiseks vajadusel individuaalne arenduskava, koostöös õpetajate, eripedagoogi ja lapsevanemaga.
- Koostöö lapsevanemaga - iga laps omandab keelt erinevalt, so eri meetodite järgi ja erinevas tempos.

4.5 Lapsevanematega koostöö põhimõtted ja korraldus

Lapsevanematel ja lasteaia personalil on ühine vastutus lapsele soodsa arengukeskkonna loomisel, tema arengu, kasvu ja õppimise toetamisel.

Koostöö põhimõtted:

- koostööd lapse arengu toetamiseks, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel;
- teavitada lapsevanemaid regulaarselt lapse arengust ja õppimisest ning õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest;
- luua lapsevanemale võimalused saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes;
- võimaldada lapsevanemal osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamises ja elluviimises ning anda tagasisidet lasteasutuse tegevusele.

Koostöö korraldus ja tagasiside:

- arenguvestlused 1 kord aastas (vajadusel korduv vestlus);
- lapsevanema nõustamine – eripedagoog, rühmaõpetajad, erispetsialistid;
- koosolekud (2 korda aastas);
- uutele lastevanematele lasteaeda tutvustav koosolek;
- rühmasisene koostöö (ühised peod, õppekäigud, näitused jne);
- koostöö lasteasutuses (lahtiste uste päevad, näitused, ühisüritused, loengud);
- lasteasutuse kodulehekülg, rühmade listid ja infostendid;
- publikatsioonid meedias;
- rahulolu uuringud (sisehindamise perioodi esimesel ja viimasel aastal);
- hoolekogutöö.

4.6 Õppekava uuendamise ja täiendamise kord

Lasteaia pedagoogilise nõukogu või hoolekogu ettepanekul võib lasteaia õppekavasse lisada õppe-kasvatustegevusega seotud sätteid. Lasteaia õppekava uuendamisel ja täiendamisel lähtutakse Pärnu Lasteaed Mai sisehindamise tulemustest. Iga õppeaasta lõpus analüüsitakse pedagoogidega, kuidas soodustab õppekava ning sellest lähtuv õppe- ja kasvatustegevus laste arengut.

Õppekava täiendamise ja uuendamise aluseks on pedagoogilise nõukogu otsused, mis on kooskõlastatud lasteaia hoolekoguga. Õppekavas tehtavad muudatused kinnitab lasteaia direktor käskkirjaga.

5 LAPSE ÜLDOSKUSTE ARENG

Õppekavas eristatakse kolme üldoskuste rühma:

- 1) mänguoskused;
- 2) tunnetus- ja õpioskused;
- 3) sotsiaalsed ja enesekohased oskused.

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

5.1 Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, mõtleb mängides, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus. Mängus omandavad esemed ja tegevus uue tähenduse. Oma mängudes kujutab laps ümbritsevat maailma loovalt. Loovus väljendub selles, et laps ei kopeeri ümbritsevat mehhaaniliselt, vaid kombineerib oma teadmisi, mõtteid ja muljeid ja annab edasi suhtumise mängitavasse.

Mängides laps õpib:

- tunnetama maailma;
- lahendama erinevaid probleeme;
- väljendama oma mõtteid sõnadega.

Mäng on lapse kõige loomulikum ja eakohasem õppimise viis. Mängus asub laps teise inimese positsioonile, ta näeb maailma nüüd oma rolli kaudu, samastab end mängitava rolliga ja elab läbi siiraid ja sügavaid tundeid.

Mängu tekkeks on vaja teatud tingimusi:

- teadmisi;
- muljeid;
- kogemusi ümbritsevast, loodusest ja täiskasvanute elust;
- mitmekesisist mängukeskkonda;
- erinevaid mänguasju ja materjale;

- täiskasvanu oskuslikku juhendamist;
- lapsega koos mängimist.

5.1.1 Mängude liigid

Laste mängu jaotatakse loovmängudeks ehk vabamängudeks ja reeglimängudeks ehk valmismängudeks.

Loovmäng

Laps saab ise valida mängu teema, vahendid ja sisu. Loovmängu algatab laps ise. Loovmängud on rolli, lavastus- ja ehitismängud.

Lapse arengu seisukohalt on loovmäng, eriti rollimäng, olulise tähtsusega.

Rollimäng

Mängija võtab kellegi rolli ja käitub selle kohaselt. Iga roll sisaldab teatud isiku käitumise ja tegevuse reegleid. Oluline on siin, et laps vabalt allub rollikäitumise reeglitele. Rollimängus võib eristada rolli, mängu ja sisu.

Režissöörimäng

Laps käitub kui lavastaja ja kui osatäitja. See mäng on omane 4-7-aastastele lastele. Režissööri mäng võimaldab lapsel mängimise kaudu omandada sotsiaalset kogemust nuku või mõne teise mänguasjaga. Mänguasi ei nõua mängijalt nii suurt sotsiaalset kogemust ja pole vaja arvestada ka mängukaaslasega ning tema rolliga mängus. Tüüpiline on, et mängijal ei ole siin üks püsiv roll, vaid ta muudab neid pidevalt. Mäng võib kulgedagi nii, et üks roll järgneb teisele, mida laps läbi mängib.

Ehitismäng

Sisuks on ümbritseva elu kajastamine erinevates ehitistes ja nendega seotud tegevustes. Ehitismäng on veidi sarnane rollimänguga. Mäng ühendab lapsi huvide alusel koostööks ja on kollektiivne.

Õpetaja peab arvestama rolli- ja ehitismängu vastastikust seost. Ehitus tekib rollimängu vältel või on sellest esile kutsutud. Ehitismäng võib tekkida ka iseseisvalt ja sellest areneb hiljem rollimäng.

Lavastusmäng

Mängu aluseks on kirjandusteose süžee või sisu. Sarnaneb palju rollimängule. Omapäraks on see, et lapsed esitavad kindlaid rolle ja taastavad rolle kindlas järjekorras. Lavastusmängu aluseks on tavaliselt muinasjutt.

Õppemängud on mängud esemete ja mänguasjadega.

Eesmärk:

- äratav huvi mängimise vastu;
- arendab sensoorseid võimeid;
- omandab mängimise kogemuse erinevate vahenditega.

Lauamängud

Lauamänge mängides süvenevad lapse teadmised ümbritsevast maailmast, areneb loogiline mõtlemine.

Sõnalised õppemängud

Süveneb oskus väljendada oma mõtteid kõnes, kasutada õigeid käände- ja pöördevorme, hääldada õigesti häälikuid ja sõnu. Eriti olulised on sellised mängud vanemas koolieelses eas. Need mängud arendavad lapse kõne, mõtlemist ja kujutlusvõimet.

5.2 Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskus on oskus tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse, st oskust juhtida taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada.

Õppimine on inimese sünnipärane tung ja tegutsemise põhimotiiv. Laps uurib, vaatleb, katsetab, tahab avastada ja teada saada, hankides infot oma kogemuse ja aktiivse tegutsemise kaudu.

Oluline on, et:

- laps õpib igapäevategevustes koostegemise ja suhtlemise kaudu;
- mida väiksem on laps, seda rohkem aega tuleb leida, et temaga koos tegutseda;
- saata kõiki tegevusi kõnega ja õhutada last keelt kasutama;
- lapsed õpivad paremini siis, kui neil on hea olla (nad tunnevad end turvaliselt);

- lapsed õpivad mängu kaudu;
- iga laps õpib oma rütmis.

5.3 Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

Inimese vaimsed ja sotsiaalsed oskused on tihedalt seotud. Lapse sotsiaalne areng peab tagama ühiskonnas elamiseks vajalike sotsiaalsete oskuste ja pädevuste omandamise. Üks tähtsamaid kasvatusülesandeid on sotsiaalsete teadmiste ja oskuste ning väärtushinnanguliste hoiakute kujundamine. Lapse esmane ja kõige mõjusam kasvukeskkond on perekond: eakaaslaste ja keskkonna mõju lisandub hiljem. Suhtlemisest kaaslastega algab lapse tegelik lõimumine ühiskonda. Lapse eneseteadvuse ja mina arenedes, õpib ta arvestama ja hindama kaaslaste seisukohti ja hinnanguid.

Eelkoolieas on kõige olulisem kujundada lapsel esmaseid sotsiaalseid oskusi nagu abistamist, lohutamist ja jagamist.

Oluline on:

- väärtustada iga last nii nagu ta on, toeta ja innusta teda;
- hinda ja väärtusta lapse mõtteid ja aktiivset osalemist;
- paku võimalust tegutseda paaris ja rühmas. koos tegutsemine on õppimise alus;
- paku lapsele oma käitumise ja tegutsemisega sobivaid mudeleid;
- selgita ja põhjenda lapsele, milline käitumine on sobiv ja milline mitte.

5.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused

Üldoskused

Üld-teema	1-3 aastane	3-4 aastane	4- 5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Mängu- oskused	<ul style="list-style-type: none"> • Jäljendab/matkib täiskasvanu tegevusi. • Mängib koos täiskasvanuga lihtsamaid igapäevaseid olukordi ja tegevusi. • Õpib tundma mängu kaudu esemete omadusi. • Mängib koos täiskasvanuga erinevaid hüpitus-, sõrme-, laulumänge jne. • Suudab ehitada klotsidest erinevaid esemeid, hooneid. • Oskab ühendada eri suuruse ja kujuga klotse. • Oskab ehitada liivast, lumest. • Oskab kasutada legotüüpi klotse. • Oskab esemetega tegutsedes ära tunda suuruse, vormi, värvuse. 	<ul style="list-style-type: none"> • Võtab mängus endale kindla rolli (<i>nt ema, arst</i>). • Kasutab rollides erinevaid hääletoone ja ilmekust. • Suudab mängus/tegevuses järgida lihtsamaid reegleid. • Oskab mängida väikestes gruppides, jagada mänguvahendeid. • Oskab kokku sobitada erinevaid materjale. • Oskab detailsemalt ehitada. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab tegutseda vas-tavalt rollile ja olukorrale. • Oskab erinevatest materjalidest ehitada, sh looduslik materjal. • Oskab ehitamisel /konstrueerimisel kasutada keerukamaid töövõtteid. • Oskab mängudes kasutada erinevaid vahendeid ja materjale. • Katsetab ja uurib mängides erinevaid võimalusi. • Oskab imiteerida erinevaid hääletoone. • Oskab lavastuses /loovmängus ennast väljendada. • Oskab mängus arvestada kaaslastega. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib koos teistega, valides mängu kaaslasi ühise huvi alusel. • Kasutab mängudes rollisuhtlust. • Oskab, suudab kokku leppida eelnevad rollid ja mängu teema. • Suudab püstitada ise mängu eesmärgid ja oma ideid realiseerida. • Suudab kaaslastega lavastusmänge mängida. • Suudab valida vahendeid mängu ja neid ka ise valmistada. • Julgeb esineda teistele. • Oskab mängus kaotada. • Oskab ise mängu organiseerida. • Suudab mängu kokkulepitud ajal lõpetada. • Osaleb erinevates mänguliikides. 	<ul style="list-style-type: none"> • Osaleb aktiivselt erinevates mänguliikides. • Tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma 20-30 minutit. • Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast. • Algatab erinevaid mänge ja arendab mängu sisu. • Täidab mängudes erinevaid rolle. • Järgib mängu-reegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada. • Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele. • Tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus.

	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab esemeid üksteise sisse panna. • Mängib lühikest aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid. 		<ul style="list-style-type: none"> • Suudab järgida mängu reegleid ja jälgib reeglite täitmist teiste poolt. 		<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid. • Algatab ise välja mõeldud reegl mängu.
Tunnetus- ja õpi- oskused	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab keskenduda lühikeseks ajaks ühele tegevusele. • Tegutseb teistega kõrvuti ja osaleb ühis-tegevuses. • Huvitub raamatutest. • Mõistab realistlike jutukesi, mis seostuvad tema kogemustega. • Räägib ja saab aru sellest, mida tajub. • Mõistab sõna ja objekti seost. • Oskab rühmitada 1-2 nähtava omaduse järgi. • Oskab esemetega sihipäraselt tegutseda. • Kasutab omandatud teadmisi, seoseid ja tegevusi samas situatsioonis/kontekstis. • Omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi korduva kogemuse ja aktiivse tegutsemise kaudu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab keskenduda tegevusele lühikeseks ajaks (10-15 min). • Osaleb dialoogis. • Suudab eristada realistlike lugusid väljamõeldud lugudest. • Mõistab lihtsamaid ülekantud tähendusi. • Oskab rühmitada esemeid ühe või mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi. • Suudab leida võrdluse alusel esemetes ühiseid ja erinevaid jooni. • Oskab sihipäraselt tegutseda konkreetsete esemetega või neid kujutavate sümbolitega. • Omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide ja kõne kaudu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab oma tegevusi planeerida ja organiseerida • Plaanib minakeskse kõne abil oma tegevust ja suudab lahendada probleeme. • Saab aru mõistatustest ja lihtsamatest piltlikest võrdlustest. • Oskab liigitada üldmõistete või mitme tunnuse järgi. • Keskendub huvipakkuvale tegevusele 15-20 minutit. • Suudab jaotada oma tähelepanu. • Saab aru arvu mõistest. • Huvitub tähtedest. • Kasutab erinevaid meeli esemete, looduse jne tundmaõppimiseks. 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab lühikest aega tegutseda üksinda. • Hakkab oma tegevust planeerides ja korraldades kasutama sisekõnet. • Mõistab mineviku ja tuleviku vorme. • Suudab keskenduda vähemalt 20 minutit huvipakkuvale tegevusele. • Oskab vaadelda, märkab detaile ja olulisi tunnuseid ja leida seoseid. • Suudab üldistada. • Omab ettekujutust sümbolitest, numbritest, tähtedest. • Kasutab teadlikult erinevaid meeli esemete, looduse jne tundmaõppimiseks. • Mõistab asjade omadusi. • Mõistab ajalis-ruumilist järjestust (<i>aastaegade vaheldumine, päevakava jne</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Saab aru lihtsamatest seostest (<i>hulk, põhjus, tagajärg</i>), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna. • Mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi. • Tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma 20-30 min. • Kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni. • Tegutseb uudses olukorras täiskasvanu juhiste järgi. • Suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada. • Rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel. • Kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

Üld-teema	1-3 aastane	3-4 aastane	4- 5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Sotsiaalsed ja enesekohased oskused	<ul style="list-style-type: none"> Väljendab lihtsamaid emotsioone tegevusega, sõnaga, näoilmega. Teadvustab ennast, kasutab osaliselt minavormi. Teab oma eesnime. Teab ja kasutab meelde tuletamisel viisakus – väljendeid: „tere“, „head aega“, „palun“, „aitäh“. Sööb iseseisvalt ja riietub täiskasvanu abiga. Küsib WC-sse ja tuleb toime täiskasvanu abiga. Osaleb täiskasvanuga ühistegevuses. Mõistab selgelt-väljendatud keeldu: „Ei tohi!“. Järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid ja täidab igapäevaelu rutiini Koristab täiskasvanu suunamisel oma mänguasjad. 	<ul style="list-style-type: none"> Väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone ja püüab jõuda kokkuleppele. Jäljendab eeskujule toetudes igapäevaelu rolle ja tegevusi. Alustab kaaslastega vestlust. Suudab järgida lihtsaid käitumisreegleid. Saab iseseisvalt hakkama söömise ja joomisega, kasutab kahvlit. Riietub valdavalt iseseisvalt. Loob eakaaslastega sõprussuhteid ning jagab oma asju teistega. Asetab meeldetuletamisel mänguvahendid omale kohale. Küsib luba teiste asjade kasutamiseks. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab väljendada verbaalselt oma emotsioone, soove ja seisukohti ning püüab jõuda kokkulepetele. Oskab vajadusel abi küsida. Saab hakkama eneseteenindamisega (<i>noa-kahvliga söömine, kasutab ise WC paberit, riietub iseseisvalt</i>). Teab oma nime, sugu ja vanust. Kujuneb ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest. Suudab osaleda ühistegevuses, eelistab ühte mängukaaslast rühmale. Saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest. Väärtustab oma saavutusi. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab avalikus kohas käituda ning teab, mida tohib, mida mitte. Suudab arusaamatusi lahendada verbaalselt. Planeerib oma igapäevategevusi, seab eesmärgi ja oskab neid ellu viia. Oskab vastutada oma tegevuse/käitumise eest. Väljendab oma emotsioone ja räägib neist. Mõistab teiste inimeste tundeid/emotsioone ja mõtteid. Aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi. Oskab tegutseda paaris, väikeses grupis või rühmas. 	<ul style="list-style-type: none"> Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses. Tahab ja julgeb suhelda, huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu. Hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise. Osaleb rühma reeglite kujundamisel. Oskab teistega arvestada ja teha koostööd. Loob sõprussuhteid Saab aru „oma“, „võõras“, „ühine“ tähendusest. Teeb vahet hea ja halva käitumise vahel. Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad. Järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme. Suudab kirjeldada oma emotsioone ja sobival viisil väljendada: rõõmu, viha. Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele.

Pärnu Lasteaed Mai õppekava

			<ul style="list-style-type: none"> • On valmis kaaslastega jagama ja vahetama mänguasju. • Huvitub võistlusmängudest. 		<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab oma seisukohti. • Kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi. • Algatab mängu ja tegevusi. • Tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest. • Teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda. • Saab hakkama eneseteenindamisega (<i>trukid, lukud, paelad</i>). • Kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult. • Tahab osa võtta jõukohastest igapäevatoimingutest (<i>enda asjade korrashoid, enda järgi koristamine, täiskasvanu abistamine</i>).
--	--	--	---	--	---

6 ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSTE VALDKONDADE EESMÄRK JA SISU

6.1 Mina ja keskkond

Valdkonna Mina ja keskkond eesmärgid, sisu ning korraldus

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma tervikuna;
- saab ettekujutuse oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- väärtustab nii eesti kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ja ohutult;
- teab ohtlikke olukordi, mis võivad tekkida kodus, veekogul, liikluses;
- väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi
- märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Valdkonna Mina ja keskkond sisu jaguneb järgmiselt:

- sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad ja kombed, teised rahvused Eestis, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, ohuallikad ning ohutu käitumine;
- tehiskeskkond: ehitised, kodumasinad, jäätmed, ühissõidukid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus;
- looduskeskkond: kodukoha loodus, loodusvaatlused, muutused looduses, elukeskkond ja selle mõju tervisele, inimese mõju loodusele.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- tutvustab ja kirjeldab iseennast, enda omadusi, huve jms;
- kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone;
- nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid;
- nimetab Eesti riiklikke sümboleid ja rahvatraditsioone;
- mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused;
- oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku;
- julgeb keelduda (ühis)tegevus(t)est, kui neis osalemine kahjustab teda ennast ja teisi või on ohtlik;
- kirjeldab, kuidas keskkond ja inimeste käitumine võivad mõjutada tervist;
- järgib isikliku hügieeni nõudeid, sh hammaste hoidmist ja hooldamist;
- suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt;
- kirjeldab kodukoha loodust ning tuntumaid taimi, seeni ja loomi;
- kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, aastaring;
- selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele ja inimestele tähtsad;
- selgitab ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumisest;
- mõistab ning märkab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale;
- kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm;
- teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

Mina ja keskkond

MINA, PEREKOND JA KODU				
Sisu: nimi, sugu, vanus, sünnipäev, enesetutvustus, pereliikmed ja nende nimed ja suhted perekonnas, mõiste kodu/kodukoht; eramu/korter/talumaja; kodu asukoht (linnas-maal); kodune aadress; telefoninumber; eluruumid-otstarve; pereliikmete kodused tegevused; lapse kohustused kodus.				
1-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
<ul style="list-style-type: none"> Laps teab ja ütleb küsimise korral enda eesnime. Teab, kas ta on poiss või tüdruk. Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea aastates või näitab seda sõrmedel. Nimetab või osutab pildil oma pereliikmetele (<i>ema, isa, õde, vend</i>). Teab õdede ja vendade nimesid. Teab, et jonn ja pahanudused kurvastavad teisi pereliikmeid. Jagab pereliikmetega oma rõõmu. Vastab küsimustele oma kodu ja pereliikmete kohta. Oskab öelda, milline on tema kodumaja (<i>suur, väike, uks, seinad, aknad, trepp</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> Laps oskab öelda enda ees- ja perekonnanime. Oskab öelda oma vanuse aastates. Oskab öelda, kas ta on poiss või tüdruk. Teab oma pereliikmete (<i>ema, isa, õde, vend</i>) ees- ja perekonnanimesid. Teab oma pere suurust (<i>pereliikmete arv, vanaema ja vanaisa</i>). Teab, kuidas suhelda perekonnas, oskab pereliikmeid abistada. Teab peretraditsioone ja oskab kirjeldada ühiseid tegevusi. Teab, et tema kodu asub (<i>maal, linnas, maja, kortermaja</i>). Teab oma kodu erinevate ruumide otstarvet. 	<ul style="list-style-type: none"> Laps paneb iseseisvalt oma riided ettenähtud kohta. Osaleb oma mängu ja töökooha korrastamisel. Oskab öelda, kas ta on poiss või tüdruk ning teab, et poistest kasvavad mehed ja tüdrukutest naised. Teab kehaosade nimetusi: õlad, põlved, küünarnukid. Ütleb küsimisel oma pereliikmete eesnimed. Oskab nimetada mõnda lähisugulast: onu, tädi. Nimetab küsimisel pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab kohustusi nende hulgas. Teab mõistete oma, ühine ja võõras tähendust 	<ul style="list-style-type: none"> Laps teab, et tüdrukutest kasvavad naised (emad), poistest mehed (isad). Kirjeldab oma perekonda (<i>pereliikmed + onu ja tädi, pereliikmete ees- ja perekonnanimed</i>). Oskab suhelda perekonnas (<i>rõõmud ja mured; tüli ja andeksandmine</i>). Kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja. Nimetab kodu asukoha linnas (tänav, linn), maal (talukoha nimi). Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas. Tunneb oma kodu ümbrust ja oskab seda korras hoida (<i>trepikoda, kelder, hoov</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> Laps oskab end tutvustada. Teab oma kohustusi ja õigusi. Kirjeldab enda omadusi (<i>iseloom, välimus</i>) ja huve. Austab iseennast ja teisi. Teab oma sünnipäeva (<i>aastaaeg, kuu, kuupäev</i>). Teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi. Mõistab, et pered võivad olla erinevad. Teab erinevate põlvkondade vaateid, kombeid, eluviise (<i>sünd, surm, vanavanemate teadmiste, oskuste edasipärandamine</i>). Teab, et on erinevaid peretüüpe (<i>ema ja laps, isa ja laps, kasuvanemad</i>). Teab ja selgitab pereliikmete vastastikuseid kohustusi. Oskab vastutada oma käitumise eest.

<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab kodus olevaid ruume (<i>toad, köök, esik, vannituba</i>). • Teab, et igal kodusel asjal on oma kindel koht ja kasutusviis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, et kodused asjad kuuluvad kellelegi, oskab neid hoida ja kasutada (<i>minu, sinu ja meie asjad</i>). • Osaleb lihtsamates kodutöodes (<i>laua katmine, oma asjade koristamine jne</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja; eluruume - köök, vannituba, elutuba, esik. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, kus ja kuidas elasid esivanemad ja milliseid esemeid kasutasid nad oma igapäevaelus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kirjeldada oma kodu (<i>kodumaja, saun, garaaž jne</i>) ja kodukohta. • Teab kodust aadressi ja telefoni. • Teab ja oskab hoolitseda oma kodu ja koduümbruse eest (<i>korrastustööd, remont jm</i>).
---	--	---	--	--

LASTEAEDE JA KOOLI

Sisu: lasteaia nimi; asukoht; aadress; rühma number/nimi; asutuse ruumid ja töötajad; erinevad ametid lasteaias, nende vajalikkus; lapse oma koht rühmas (kapp, voodi, käterätt); rühmakaaslaste, õpetajate nimed; rühmareeglid; esemed rühmas; lasteaia sünnipäev (lipp, logo); mõisted võõras ja oma; kooli tähendus; lasteaia ja kooli erinevused.

1-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab oma lasteaia nime. • Suudab leida oma koha rühmas (<i>kapp, voodi käterätik</i>). • Nimetab rühmas olevaid esemeid. • Teab ja ütleb küsimise korral rühmakaaslaste, õpetajate ning õpetajaabi nimed. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab oma lasteaia nime ja rühma nime või numbrit. • Teab oma rühma ruume, sisustust ja otstarvet. • Teab, kuidas käituda erinevates ruumides: saalis, ujulas, pikas koridoris, treppidel. • Teab mõistete: „<i>minu oma</i>“, „<i>sinu oma</i>“ ja „<i>lasteaia oma</i>“ tähendusi. • Oskab korrastada oma mängu- ja töökohta. • Teab, et kõik suured lapsed lähevad kooli. • Teab, et koolis õpitakse selleks, et targaks saada. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps nimetab küsimisel rühmakaaslaste, õpetajate ja õpetajaabi nimesid. • Teab oma lasteaia nime ja rühma nime või numbrit. • Korrastab oma isiklike esemete hoiukohta (<i>riidekapp, sahtel</i>). • Oskab käituda erinevates ruumides: saalis, ujulas, pikas koridoris, treppidel. • Oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu. • Teab, mis on kool. • Teab lasteaia ja kooli erinevusi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu. • Teab nimetada lasteaia töötajaid ja nende tegevusi. • Oskab suhelda mängukaaslastega: mõistab, mis õige, mis väär, ei parasta ega naera teiste ebaõnnestumiste üle. • Teab, et õpetajat kuulatakse vaikselt. • Teab, et koolis õpitakse tunnis; tundide vahel on vahetunnid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab lasteaia aadressi ja orienteerub hästi lasteaia ruumides ja õuealal. • Nimetab erinevaid ametid lasteaias ja nende vajalikkust. • Kirjeldab lasteaia kodukorda ning teab rühmareegleid ja traditsioone. • Oskab kirjeldada, mille poolest lasteaed koolist erineb. • Teab, miks on vaja kooli minna.

AMETID, ELUKUTSED, TÖÖD

Sisu: pereliikmete kodused toimetused; vanemate töökohad/ametid; erinevad elukutsed ja nende vajalikkus; ametite juurde kuuluvad töövahendid; töö ja vastutuse tähtsus; palk/raha otstarve; mängu/töökoha korrastamine; lihtsamad töövõtted.

1-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
<ul style="list-style-type: none"> Laps nimetab või osutab pildil pereliikmete koduseid toimetusi. Matkib lihtsamaid töövõtteid. Täiskasvanu suunamisel asetab töövahendid kokkulepitud kohta. Teab, et vanemad käivad tööl. Õpib eneseteenindamist ja saab sellega hakkama. 	<ul style="list-style-type: none"> Laps oskab nimetada ema ja isa ameteid. Nimetab enamlevinud elukutseid (autojuht, müüja, ehitaja, arst, juuksur jne) ja ametitega seotud töövahendeid. Teab oma kohustusi, abistab jõukohaselt täiskasvanuid. 	<ul style="list-style-type: none"> Laps teab ja kirjeldab erinevaid elukutseid nende tegevuse alusel, <i>nt pagar küpsetab saia, arst ravib haiget.</i> Nimetab küsimisel, kelle poole abi vajades tuleks pöörduda <i>nt haigus - arst; tulekahju – tuletõrje jne.</i> Teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust. 	<ul style="list-style-type: none"> Laps soovib osaleda jõukohastes kodutöodes. Teab ja kirjeldab enamlevinud elukutseid ja nendega seotud töövahendeid. Põhjendab mängu- või töökoha korrastamise vajadust. Teab, mis on töötasu ehk palk. 	<ul style="list-style-type: none"> Laps oskab nimetada pereliikmete ameteid. Teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust. Teab merega seonduvaid elukutseid. Mõistab töö ja vastutuse tähtsust. Selgitab raha otstarvet, raharinglust, rahaühikuid ja taskuraha kasutust (<i>vajadused, soovid</i>).

KODUMAA, TEISED RAHVUSED EESTIS

Sisu: isamaa; rahvus (eestlane), emakeel (eesti keel); riigi tähtsamad sümboolid (lipp, vapp, lind, loom, puu, lill, hümn, kivi); kodulinna/valla sümboolid; Eesti kaardi tundmine (kodukoha üles leidmine); riigipea/president – nimi; pealinn; lipuvärvid; vabariigi sünnipäev (lipu heiskamine, paraad); raha (euro, sent); Eesti lähinaabrid.

1-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
<ul style="list-style-type: none"> Laps osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses erinevatel tähtpäevadel (<i>ruumide kaunistamine, laulude laulmine, peoriie kandmine jms</i>). Leiab erinevate lippude seast sini-must-valge lipu. 	<ul style="list-style-type: none"> Laps teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid (<i>lipp, rahvuslind, -lill</i>). Teab, et tema kodumaa on Eestimaa. Tunneb ära Eesti lipu, oskab leida/nimetada lipu värve. 	<ul style="list-style-type: none"> Laps teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sündmusi. Teab, et tema kodumaa on Eestimaa. Oskab nimetada erinevaid rahvusi - rühmas, kodukohas. 	<ul style="list-style-type: none"> Laps oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas. Leiab kaardilt Eesti. Teab rahvuslikku ühtekuuluvust väljendavaid üritusi (<i>laulu-ja tantsupidu</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> Laps nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, vapp, hümn, lind, lill, kivi jne). Teab koduvalla ja -linna sümboleid. Leiab kaardilt Eesti ja tema lähinaaberriigid ning oskab neid nimetada (<i>Läti, Soome, Rootsi, Venemaa</i>).

		<ul style="list-style-type: none"> • Teab Eesti Vabariigi presidendi nime. • Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp. • Kirjeldab eesti rahva elu-olu vanasti, tunneb vanaaja tööriistu ja esemeid ning teab eesti rahvustoite. • Oskab nimetada kodumaa pealinna Tallinnat ja kodulinna Pärnut. • Teab oma rahvust ja keelt. • Teab oma kodumaa sümboleid - lipp, lill, lind jne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab kuulsaid Eesti sportlasi, lauljaid, näitlejaid jne. • Teab eesti rahvustoite. • Tutvub eesti erinevate maakondade rahvariiteta. • Näitab Eesti kaardilt pealinna, suuremaid linnasid, saari, veekogusid jms. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta. • Teab Eesti Vabariigi presidendi nime. • Oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli ning nimetab mõnda nende traditsiooni. • Suhtleb teisest rahvusest lastega. • Tutvub erinevate rahvuste rahvariiteta.
--	--	--	---	--

TÄHTPÄEVAD, PÜHAD JA KOMBED

Sisu: peretraditsioonid, Eesti rahva traditsioonid, rahvakalendritähtpäevad.

1-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab, et tal on sünnipäev ning, et ta saab aasta vanemaks. Räägib oma sünnipäevast (<i>kuidas tähistatakse</i>). • Laulab koos täiskasvanuga lihtsamaid sünnipäeva laule. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab, et tal on sünnipäev ning, et ta saab aasta vanemaks, räägib oma sünnipäevast (<i>kuidas tähistatakse</i>). • Nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps kirjeldab tähtpäevade tähistamist oma peres. • Oskab kirjeldada tuntumaid tähtpäevi ja rahvakombeid - vastlad, mardipäev, kadripäev ja nendega seotud tegevused. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma lasteaias või kodus (<i>emadepäev, isadepäev, jõulud jne</i>). • Oskab kirjeldada tuntumaid tähtpäevi ja rahvakombeid: <i>vastlad, mardipäev, kadripäev</i> ja nendega seotud tegevusi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab eesti rahva traditsioone ja kombeid. • Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (<i>tarkusepäev, emakeelepäev, lastekaitsepäev, sõbrapäev jms</i>). • Oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone (<i>riigi aastapäev, võidupüha</i>).

KULTUUR				
Sisu: Pärnu linna kultuuriasutused (kino, teater, raamatukogu, muuseum, kontserdimaja); Eesti tuntud sportlased; tali- ja suvespordialad; Olümpiamängud; tuntumad näitlejad ja lauljad.				
1-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
<ul style="list-style-type: none"> Laps oskab vaadata lasteraamatuid. Kuulab mõnda lihtsamat liisusalmi, mõistatust, näpu-mängu. Oskab liikuda muusika järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> Laps teab peast mõnda luuletust. Oskab pildiseeria põhjal rääkida mõnda muinasjuttu. Teab, millist sporti saab teha talvel, millist suvel. Oskab mängida käpik- ja sõrmenukkudega. Tutvub mõistetega – sportlane, laulja, näitleja. Teab, mis on teater, kino ja raamatukogu ning teab, kuidas seal käituda. 	<ul style="list-style-type: none"> Laps teab mõnda looma- ja linnu muinasjuttu, jutukest ja luuletust. Nimetab ja kirjeldab erinevaid spordialasid (<i>tali- ja suvespordialad</i>). Teab, mis on teater, kino, raamatukogu ja muuseum ning oskab seal käituda. 	<ul style="list-style-type: none"> Laps teab raamatute eriliike (luuleraamatud, muinasjutud, juturaamatud, teatmeteosed). Oskab öelda mõnda mõistatust või vanasõna. Teab ja oskab käituda kinos ja teatris. Nimetab ja kirjeldab erinevaid spordialasid (<i>tali- ja suvespordialad</i>). Teab, et Pärnus asub „Endla” teater. 	<ul style="list-style-type: none"> Laps jutustab oma lemmikraamatu põhjal. Teab, mis on illustratsioon ja kes on illustraator. Nimetab mõnda eesti lastekirjanikku või luuletajat. Teab, mis on rahvalooming (<i>muis-tendid, vanasõnad, mõistatused jne</i>). Nimetab ja teab eesti tuntumaid sportlasi, muusikuid, näitlejaid jne. Nimetab lavastuste erinevaid liike (<i>sõna-, muusika- ja tantsulavastus</i>). Nimetab mõnda eesti tuntumat teatrit.

SÕPRUS, ÜLDNIMLIKUD VÄÄRTUSED JA ÜLDTUNNUSTATUD KÄITUMISREEGLID				
Sisu: viisakusreeglid erinevates olukordades; lauakombed; mõisted õige ja vale; hea ja halb; sõpruse tähendus; sõbraks olemine; sõprussuhte loomine; haiget saanud sõbra lohutamine; abistamine; tülitsemine, leppimine, andeks palumine; sõprade nimed; kaaslastega arvestamine.				
1-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
<ul style="list-style-type: none"> Laps teab mõistete hea ja halb käitumine tähendust. Meeldetuletamise korral tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab. 	<ul style="list-style-type: none"> Laps teab mõistete õige ja vale tähendust. Tunneb ja järgib lauakombeid. Kasutab iseseisvalt igapäevaseid viisakusväljendeid. Teab ja järgib kokkulepituid rühmareegleid. 	<ul style="list-style-type: none"> Laps selgitab, kes on sõbrad ja miks peaks sõpru hoidma. Kasutab iseseisvalt igapäevaseid viisakusväljendeid. Kirjeldab küsimisel, mille poolest on inimesed erinevad. Koostab koos õpetajaga ühised rühmareeglid ning järgib neid. 	<ul style="list-style-type: none"> Laps teab üldtuntud viisakusreegleid ja arutleb nende üle. Oskab arvestada eakaaslastega. Pakub lahendusi rühmareeglite koostamiseks. Nimetab küsimise korral sõbra 	<ul style="list-style-type: none"> Laps teab mõistete ausus ja autus (<i>valetamine, varastamine</i>) tähendust ning oskab vastavalt käituda. Oskab järgida viisakus- ja käitumisreegleid erinevates olukordades (<i>kauplus, teater jms</i>). Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest. Oskab luua ja hoida sõprus-suhet, teab sõpruse tähendust, oskab

<ul style="list-style-type: none"> • Täidab täiskasvanu korraldust. • Küsimise korral nimetab oma sõprade nimed. • Lohutab täiskasvanu eeskujul kaaslast. • Oskab jõukohaselt abistada täiskasvanuid ja kaaslast. 	<ul style="list-style-type: none"> • Loob suhteid eakaaslaste ja täiskasvanutega. • Oskab korras hoida oma mänguasju ja riideid. • Oskab andeks anda, vabandust paluda ja leppida. • Märkab kaaslast ja oskab teistega arvestada. • Oskab sõpra lohutada, abistada, sõbraga leppida, andeks paluda. • Nimetab lihtsamaid emotsioone: <i>rõõm, kurbus, viha</i>. • Teab, miks mõni inimene vajab prille. • Märkab ja suhtub sallivalt ning abivalmilt temast erinevatel põhjustel erinevatesse inimestesse. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab mõistete hea ja halb ning õige ja vale tähendust. • Õpib väljendama oma emotsioone (<i>rõõm, kurbus jne</i>) teisi arvestatavalt. • Teab milleks on abivahendid: <i>prillid, ratastool, valge kepp, kuuldeaparaat</i>. • Oskab abi pakkuda ja teistega arvestada. • Oskab sõpra lohutada, abistada, sõbraga leppida, andeks paluda. • Oskab suhtuda erinevatesse inimestesse lugupidavalt: <i>rassiline, keeleline, vanuseline, tervisest tulenev erinevus</i>. 	<p>positiivseid omadusi (<i>iseloomustab omadussõnadega</i>).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oskab sõpra lohutada ja abistada. • Oskab kirjeldada ja väljendada oma emotsioone (<i>rõõm, kurbus jne</i>) teisi arvestatavalt. • Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (<i>keeleline, rassiline, vanuseline, tervisest tulenev</i>) ja abivahendeid (<i>prillid, ratastool, valge kepp, kuuldeaparaat</i>). 	<p>kirjeldada sõbraks olemist ning ise sõber olla.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsedes ja leppides. • Oskab kirjeldada ja väljendada oma emotsioone (<i>rõõm, kurbus jne</i>) teisi arvestatavalt. • Oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda (<i>vanemad, vanavanemad jne</i>). • Oskab arvestada oma arvamustest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi. • Teab nimetada erivajadustega inimesi ja neile vajalikke abivahendeid. • Pakub abi erivajadustega inimestele oma võimete ja võimaluste piires.
---	--	---	---	--

TERVIS

Sisu: inimkeha tundmine, kehaosad/vajalikkus; poisi/tüdruku erinevused; tervist hoidvad tegevused; tervislik toitumine; hammaste tervis/hooldus; hügieen/puhtuse hoidmine; haigused.

1-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
<p>Tervise väärtustamine ja hügieen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laps teab, et keha puhtuse eest on vaja hoolitseda. • Teab isikliku hügieeniga seotud vahendeid ja oskab neid igapäevaselt kasutada. 	<p>Tervise väärtustamine ja hügieen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laps oskab kasutada erinevaid pesemisvahendeid (<i>seep, duššigeel, šampoon, nuustik</i>). 	<p>Tervise väärtustamine ja hügieen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laps nimetab tegevusi, mis on tervisele kasulikud (<i>tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni</i>). 	<p>Tervise väärtustamine ja hügieen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laps nimetab tervist hoidvaid tegevusi (<i>tervislik toitumine, kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, head suhted, rõõmus meel</i>). 	<p>Tervise väärtustamine ja hügieen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laps kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine. • Kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (<i>näited tervisliku</i>

<p>Tervislik toitumine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nimetab tähtsamaid toite (<i>puder, supp, kartul-kaste</i>). • Teab, milleks ja kuidas on vaja süüa (<i>selleks, et kasvada</i>). • Inimkeha tundmine: • Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, suule, ninale, silmadele ja kõrvadele. • Teab, kus asub pea ja kus keha. • Teab, kas on poiss või tüdruk. <p>Hammaste tervis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teab, et hambaid on vaja pesta iga päev ning tunneb hammaste hooldamise vahendeid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab erinevaid pesemisvõimalusi (<i>dušš, vann, saun</i>). • Oskab hoida korras ja puhtad oma riided ja riietub vastavalt ilmale. • Oskab kasutada kammi ja taskurätti. • Oskab nimetada tervist hoidvaid tegevusi (<i>tervislik toit, piisav liikumine, mäng ja hea tuju</i>). <p>Tervislik toitumine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev. • Teab, et päevas peaks sööma 3-4 korda (<i>hommiku-, lõuna- ja õhtusöök</i>). <p>Inimkeha tundmine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nimetab ja näitab oma kehaosaid ülevalt alla (<i>pea, kael, õlad, käed, kõht, selg, pepu, põlved, jalad</i>). • Teab näoosasid (<i>põsed, laup = otsmik, kulmud, lõug</i>). <p>Hammaste tervis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke 	<p><i>puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted</i>.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, miks enne sööki ja pärast WC-s käimist peab pesema käsi. <p>Tervislik toitumine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev. • Teab, kust pärinevad igapäevased toiduained (<i>kohupiim piimast; leib teraviljast – rukkist</i>). <p>Inimkeha tundmine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tunneb kehaosi, teab nende vajalikkust. • Teab poisi ja tüdruku erinevusi. • Selgitab küsimisel, miks on vajalikud silmad, kõrvad, nina-meeleelundid. <p>Hammaste tervis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (<i>hammaste</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, mis on haigus ja nimetab haiguse tundemärke (halb enesetunne, valu, köha, nohu, palavik). • Oskab vajadusel abi kutsuda telefonil 112 ja kirjeldada antud situatsiooni. • Kirjeldab vajalikke vahendeid koduses apteegis (<i>kraadiklaas, sidemed, ravimid, plaastrid, vatt, vitamiinid, raviteed jne</i>). <p>Tervislik toitumine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada tervislikke toiduaineid (<i>puu-, juur- ja köögiviljad</i>). • Teab, millised on piima-, liha- ja jahutooted ning milliseid toite nendest valmistatakse. • Teab erinevate teraviljade nimetusi ning mida nendest valmistatakse (<i>rukis, nisu, oder, kaer</i>). • Nimetab erinevaid magustoite. <p>Inimkeha tundmine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada kehaosi (<i>sõrmed, varbad</i>) ja teab nende vajalikkust. • Teab, milleks on inimesel nahk, luustik ja lihased. 	<p><i>käitumise ja riski -käitumise vältimise kohta</i>).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist (<i>suitsetamine, sh passiivne, alkoholi tarvitamine, vägivald</i>). <p>Tervislik toitumine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja süüa iga päev, et olla terve (<i>tervise püramiid</i>). • Rühmitab toite tervislikuks ja mittetervislikuks ning oskab põhjendada, miks osa toite pole tervislikud. • Tunneb erinevatest teraviljadest valmistatud tooteid (<i>leib, sai, sepik, erinevad jahud jne</i>). <p>Inimkeha tundmine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne, ning teab, millised tegevused aitavad neid hoida tervena.
---	--	---	---	---

	<p>tegevusi (<i>hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine</i>).</p>	<p><i>pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine</i>).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Inimese meeleelundid (<i>silmad, kõrvad, nina, suu ja nahk</i>) ning nende otstarve. <p>Hammaste tervis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (<i>hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab tüdruku ja poisi erinevusi, sarnasusi. • Teab inimese põhielundeid ja elundkondi (<i>seede-, hingamiselundkond</i>). <p>Hammaste tervis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, miks tekib hambakaaries (<i>hambaaugud</i>). • Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus.
--	---	--	--	---

OHUTUS JA TURVALISUS

Sisu: turvalise käitumise reeglid erinevates olukordades ja paikades; võõrad inimesed, loomad; ohuallikad lasteaia õuealal; ohtlikud esemed, ained, kohad, tegevused; käitumine ohuolukordades (tulekahju, põletus, läbi jää/vette kukkumine, raskelt viga saanud kaaslane; virtuaalkeskond/televisioon; ohtlikud tegevused).

1-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
<ul style="list-style-type: none"> • Laps nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud. • Teab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (<i>terariistad, tikud, aknad, liiklus, ohud joostes, hüpates ja ronides, ohud väikeste esemete ja mänguasjadega</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps nimetab kohti, esemeid või aineid, mis võivad olla ohtlikud (<i>trepid, rõdu, kuum toit, vedelik, terariistad, veekogud, tikud jne</i>). • Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole. • Teab ja selgitab, miks võõrastega ei tohi kaasa minna. • Teab ohte looduses (<i>mürgised taimed, marjad, seened, veekogud</i>). • Teab, kuidas ja kelle poole pöörduda abi saamiseks. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (<i>talvel jääle minek, üksi ujumine, vette kukkumine, mängimine ohtlikes kohtades, tänaval, rattasõit kiivrita, pimedas ilma helkurita liikumine</i>). • Selgitab, miks ei tohi võõraste käest midagi vastu võtta ega nendega kaasa minna. • Oskab käituda ohuolukordades (<i>tulekahju, põletus, läbi jää vajumine, vette kukkumine, raskelt viga saanud kaaslane, virtuaalkeskond, televisioon</i>). • Teab kohti, tegevusi, aineid, mis võivad olla ohtlikud (<i>trepp, rõdu, aken, kuum toit, kemikaalid, elekter, ravimid, terariistad, tuli</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab, millised on turvalise käitumise reeglid erinevates situatsioonides ja keskkondades. • Nimetab hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada. • Selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas/maal või metsas. • Teab ja väldib ohte erinevates olukordades (<i>vee, liikluse, tule, olme jms seotud ohud</i>). • Teab lihtsamaid esmaabivõtteid (<i>plaastrid ja külmakoti kasutamine</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab ümbritsevaid ohte ning oskab neid vältida (<i>olukorrad, inimesed, keskkond, loomadest ja käitumisest põhjustatud ohud</i>). • Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades (<i>vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus jne</i>). • Teab, kuidas vältida ohtlike olukordi tänaval ja kuidas liigelda turvaliselt (<i>helkuri kasutamine, turvatool, liiklusreeglid ja -märgid jne</i>). • Teab hädaabinumbrit 112 ning oskab seda kasutada. • Teab lihtsamaid esmaabivõtteid (<i>plaastrid ja külmakoti kasutamine</i>).

		<ul style="list-style-type: none"> • Teab, kuidas ja kelle poole pöörduda abi saamiseks- 112. • Teab lihtsamaid esmaabivõtteid (<i>plaastrid ja külmakoti kasutamine</i>). 		
--	--	--	--	--

LOODUSKESKKOND

KODUKOHA LOODUS, LOODUSKESKKOND				
Sisu: loodusele iseloomulikud tunnused lasteaia õuealal; lasteaia ümbruses oleva looduse õpperajal oleva elukeskkonna tundmine (mets, jõgi, meri); kodukoha loomad; taimed; seemned; putukad.				
1-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
<ul style="list-style-type: none"> • tunneb rõõmu looduses viibimisest. • Teab, et taimed, loomad ja inimesed vajavad kasvamiseks vett ja toitu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps oskab nimetada metsa, muru, lille, puud. • Teab oma kodukoha olulisemaid veekogusid (<i>jõge ja meri</i>). • Teab, et taimed, loomad ja inimesed vajavad kasvamiseks vett, toitu valgust ja õhku. • Oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimesele. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab, et taimed, loomad ja inimesed vajavad kasvamiseks vett, toitu valgust ja õhku. • Teab oma kodukoha tuntumaid paiku (<i>meri, jõgi, tiik, mets, park</i>). • Tunneb Raeküla männikus, lasteaed Mai õpperadadel, rannaniidul kasvavat elusloodust (<i>taimed, seemned, loomad, linnud, putukad</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab valguse, temperatuuri, vee, toitainete, mulla ning õhu tähtsust taimedele. • Teab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ja õhu tähtsust loomadele ja inimestele. • Tunneb oma kodukoha loodust (<i>meri, jõgi, tiik, mets, park</i>). • Tunneb Raeküla männikus, lasteaed Mai õpperadadel, rannaniidul kasvavat elusloodust (<i>taimed, seemned, loomad, linnud, putukad</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete, mulla ning õhu tähtsust taimedele. • Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ja õhu tähtsust loomadele ja inimestele. • Oskab kirjeldada kodukoha loodust (<i>veekogud, park, mets, jne</i>). • Kirjeldab Raeküla männikus, lasteaed Mai õpperadadel, rannaniidul kasvavat elusloodust (<i>taimed, seemned, loomad, linnud, putukad</i>). • Mõistab ja selgitab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale.

			Mõistab ja märkab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale.	
--	--	--	--	--

LOOMAD, LINNUD, PUTUKAD

Sisu: loomade, lindude, putukate erinevad elupaigad ja -viisid, iseloomulikud tunnused, toitumine ning areng; mets-, kodu-, põhjamaa- ja lõunamaa loomad; ränd- ja paigalinnud.

1-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
<p>Loomad:</p> <ul style="list-style-type: none"> Laps tunneb mõningad tuttavaid kodu- ja metsloomi, osates neid nimetada või neile osutada. Oskab küsimise korral nimetada või osutada lihtsamatele kehaosadele. Oskab matkida loomade häält (<i>kass, koer, lehm, hobune, siga, lammas</i>). <p>Linnud:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tunneb ära linnu ning osutab sellele looduses või pildil. Osutab küsimisel linnu kehaosadele. Teab, et linnud lendavad. <p>Putukad:</p>	<p>Loomad:</p> <ul style="list-style-type: none"> Laps oskab nimetada tuntumaid mets- ja koduloomi ning kirjeldada nende välimust, elukohta ja toitumist. Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures: mets- ja koduloomade ning kodulindude mõiste. Oskab nimetada tuntumaid lõunamaa loomi (<i>lõvi, ahv, elevant, kaelkirjak jne</i>). Teab tuntumaid vee-elanimikke (<i>nt konna ja kala</i>). <p>Linnud:</p> <ul style="list-style-type: none"> Oskab nimetada paari tuntumat lindu (<i>nt part, vares, kana jne</i>) Oskab nimetada või osutada linnu kehaosadele. Teab, et linnu keha katavad suled. 	<p>Loomad:</p> <ul style="list-style-type: none"> Laps oskab nimetada nii mets- kui koduloomi, kirjeldada nende välimust, toitumist ja eluviisi. Teab, miks koduloomad on inimestele kasulikud (<i>lehmalt piim, kanalit munad jne</i>). Oskab nimetada lõuna- ja põhjamaa loomi, kirjeldada nende iseloomulikke tunnuseid. Teab tuntumaid vee-elanimikke (<i>nt konn ja kalad</i>). <p>Linnud:</p> <ul style="list-style-type: none"> Oskab nimetada mõningaid tuntumaid linde ning kirjeldada nende välimust ja kehaosadid. Tunneb mõistet „kodulinnud“ ja teab, miks nad on inimestele kasulikud. Tunneb mõisteid „paiga- ja rändlind“ ning teab, et 	<p>Loomad:</p> <ul style="list-style-type: none"> Laps nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja –viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust (<i>kodu-, mets-, vee-, võõramaa loomad ja kodulinnud</i>). Oskab nimetada loomade poegi. Teab, miks on koduloomad inimestele kasulikud. <p>Linnud:</p> <ul style="list-style-type: none"> Eristab tuntumaid linde, oskab kirjeldada nende iseloomulikke tunnuseid, toitumist ja eluviisi. Oskab nimetada mõnda ränd- ja paigalindu. Teab, kuidas inimesed saavad paigalinde talvel aidata. <p>Putukad:</p>	<p>Loomad:</p> <ul style="list-style-type: none"> Laps nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja –viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust (<i>kodu-, mets-, vee-, võõramaa loomad ja kodulinnud</i>). Oskab nimetada loomade poegi ning emas- ja isasloomade nimetusi. Teab loomade ja lindude käitumise erinevusi (<i>ränded, talveuni, pesaehitus ja poegade toitmine</i>). <p>Linnud:</p> <ul style="list-style-type: none"> Oskab nimetada ränd-, paiga- ja kodulinde, kirjeldada nende välimust, toitumist eluviisi. Teab, kuidas inimesed saavad paigalinde talvel aidata. <p>Putukad:</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb mõningaid putukaid, osates neid nimetada või neile osutada (<i>nt lepatriinu, mesilane</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, et lindudel on talvel raske toitu kätte saada. <p style="text-align: center;">Putukad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada tuttavaid putukaid: lepatriinu, sipelgas, mesilane. • Oskab nimetada või osutada putukate kehaosadele (<i>tundlad, tiivad, jalad jne</i>). 	<p>mõned linnud lendavad talvel soojale maale ning miks nad seda teevad.</p> <p style="text-align: center;">Putukad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laps teab tuntumaid putukaid ja oskab kirjeldada nende välimust. • Teab tuntumate putukate elupaiku (<i>mesilane ja mesitaru, sipelgas ja sipelgapesa</i>) ning toitumist. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab tuntumaid putukaid ja oskab kirjeldada nende välimust. • Teab tuntumate putukate elupaiku (<i>mesilane ja mesitaru, sipelgas ja sipelgapesa</i>) ning toitumist. • Teab, et mõned putukad on inimestele kasulikud ning mõned kahjulikud (<i>mesilased ja mesi, taimede tolmeldamine, lehetäid ja taimed, herilaste nõelamine jne</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab tuntumaid putukaid ja oskab kirjeldada nende välimust. • Teab tuntumate putukate elupaiku (<i>mesilane ja mesitaru, sipelgas ja sipelgapesa</i>) eluviisi ning toitumist. • Teab, et mõned putukad on inimestele kasulikud ning mõned kahjulikud (<i>mesilased ja mesi, taimede tolmeldamine, lehetäid ja taimed, herilaste nõelamine jne</i>).
---	---	--	---	--

TAIMED, SEENED

Sisu: taime osad, puu- ja aedviljad, marjad, seemned, lilled, puud ja muud taimed, taimede elutsüklid, taimede eluks vajalikud tingimused, taimede kasulikkus ja ohud.

1-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
<ul style="list-style-type: none"> • Laps eristab tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse ja nimetuse järgi. • Teab mõningaid tuntumaid lilli (<i>lumikelluke, võilill jne</i>). • Tunneb mõningaid kodukoha taimi (<i>seened, marjad, lilled, puud</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab lihtsamaid taime osasid (<i>õis, leht, vars, oks, okkad</i>). • Eristab tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse ja nimetuse järgi ning teab nende kasulikkust. • Teab tuntumaid lilli, rohttaimi, puid, seeni, marju. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab taime osasid (<i>õis, leht, vars, oks, okkad, tüvi, juured</i>). • Eristab puu- ja aedvilju ning oskab neid kirjeldada. • Teab puu- ja aedviljade kasulikkust inimesele ning oskab rääkida, mida nendest valmistada saab. • Teab tuntumaid lilli, rohttaimi, puid, seeni, marju ja oskab neid kirjeldada. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab ja oskab kirjeldada taime osasid. • Eristab puu- ja aedvilju ning oskab neid kirjeldada. • Teab puu- ja aedviljade kasulikkust inimesele ning oskab rääkida, mida nendest valmistada saab. • Teab tuntumaid lilli, rohttaimi, puid, seeni, marju ja oskab neid kirjeldada. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab ja oskab kirjeldada taime osasid ning teab, mis on nende ülesanne. • Oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi, teab nende kasulikkust ja võimalikke ohtusid. • Teab, et kevadel loodus tärkab, puudel puhkevad pungad, seemnest kasvavad taimed; suvel paljud taimed

	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, et sügisel langevad puudelt lehed ning talvel loodus puhkab. • Eristab okaspuid lehtpuudest. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, et kevadel loodus tärkab, suvel paljud taimed õitsevad, sügisel valmivad viljad ja talvel loodus puhkab. • Eristab okaspuid lehtpuudest ja oskab neid nimetada. • Teab, et taimed vajavad kasvamiseks valgust, soojust, vett ja toitaineid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, et taimed vajavad kasvamiseks valgust, soojust, vett ja toitaineid. • Teab, et kevadel loodus tärkab, puudel puhkevad pungad; suvel paljud taimed õitsevad; sügisel valmivad viljad ning langevad puudelt lehed; talvel on lehtpuud raagus ja okaspuud on igihaljad. 	<ul style="list-style-type: none"> õitsevad; sügisel valmivad õitest viljad ning langevad puudelt lehed; talvel on lehtpuud raagus ning okaspuud on igihaljad. • Teab, milliseid tingimusi vajavad taimed kasvamiseks.
--	---	---	---	--

MUUTUSED LOODUSES

Sisu: öö ja päeva vaheldumisega seotud muutused looduses; mõisted öö, päev, nädal, kuu, aasta; aastaegade vaheldumine, iseloomulikud tunnused; ilmastikunähtused, seosed aastaategadega; taimestik; veekogud; aine olekud - vedel ja tahke.

1-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
<ul style="list-style-type: none"> • Laps oskab nimetada ööd ja päeva. • Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi (<i>sajab lund, vihma, päike paistab</i>). • Oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (talvel sajab lund, on külm; suvel saab ujuda, on soe). 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps oskab küsimise korral iseloomustada ööd ja päeva (<i>öös on pime, taevast kuu; päeval on valge, taevast päike</i>). • Oskab nimetada lihtsamaid ilmastikunähtusi ja püüab neid kirjeldada. • Teab aastaegade iseloomulikke tunnuseid (<i>talv: lumi, jää jne; kevad: taimede tärkamine jne; suvi: päike, rannamõnu jne; sügis: lehtede</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps saab aru mõistetest: öö, päev, nädal, kuu, aasta. • Oskab seostada öö ja päeva vaheldumist taimede ja loomade tegevusega. • Oskab nimetada ilmastikunähtusi seoses aastaajaga (<i>vihma sajab, päike paistab, taevast pilved, tuul puhub</i>). • Oskab nimetada 4 aastaega ja neid iseloomustada. • Nimetab loomi, kes jäävad talveunne ja põhjendab, miks mõned 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps saab aru mõistetest: ööpäev, nädal, kuu, aasta. • Laps oskab iseloomustada ööpäeva vaheldumisega seotud muutusi looduses (<i>taimed, loomad, linnud</i>). • Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid. • Oskab nimetada 4 aastaega ja neid iseloomustada (<i>sügis: torm, hallad, õhuke jää; talv: jäälilled, lume ja jää omadused; kevad: suurvesi, habras jää, pungade</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps oskab kirjeldada looduse ja inimeste muutumist seoses erinevate ajatsüklitega (<i>ööpäev, nädal, aastaring, eluring</i>). • Teab kuude nimetusi ja nende järjestust ning oskab neid seostada aastaategadega. • Selgitab ilmastikunähtuste seost aastaategadega. • Oskab kirjeldada inimeste töid ja tegemisi eri aastaegadel (<i>seemnete külvamine, taimede istutamine, põldude kündmine, mererannas päevitamine, veekogudes ujumine, lehtede riisumine, suusatamine jne</i>).

	<i>langemine, ilmade jahenemine jne).</i>	linnud lendavad soojale maale. • Selgitab küsimisel, et lumi ja jää muutuvad sulades veeks.	<i>paisumine; suvi: vikerkaar, äike, müristamine).</i> • Oskab kirjeldada inimeste töid ja tegemisi eri aastaegadel. • Teab õhu ja vee vajalikkust ja kasutamist ning vee olekuid (<i>jää, vesi, aur</i>).	• Teab ja oskab selgitada ainete erinevaid olekuid (<i>tahke, vedel, gaasiline</i>). • Oskab kirjeldada loomade ja lindude tegevusi olenevalt aastaajast (<i>pesa ehitamine, poegade toitmine, talveunne jäämine, lõunasse rändamine</i>).
--	---	--	--	---

INIMESE MÕJU LOODUSELE. SÄÄSTEV ARENG, JÄÄTMED

Sisu: loodus- ja maavarad, nende kokkuhoid ja säästlik kasutamine; inimtegevuse mõju loodusele (puhas õhk ja vesi, elekter, puude/põõsaste istutamine, tuli, looduse puhtana hoidmine); prügi ja selle sorteerimise ning käitlemise vajalikkus, prügi mõju keskkonnale, asjade säästlik kasutamine.

1-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab, et loodust peab hoidma (<i>taimi, loomi, linde, putukaid</i>). • Teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab, et loodust peab hoidma (<i>taimi, loomi, linde, putukaid</i>). • Saab aru, et vett ja elektrit tuleb kasutada säästlikult (<i>peale vee kasutamist tuleb kraan sulgeda; toast lahkudes tuleb tuli kustutada jne</i>). • Teab, et prügi sorteeritakse ning oskab kirjeldada prügi teekonna lihtsamaid etappe (<i>prügikott, prügikast, prügiauto, prügimägi</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab ja oskab kirjelda, kuidas hoida loodust. • Teab, et vett ja elektrit tuleb kasutada säästlikult. • Teab, et prügi sorteeritakse vastavalt erinevatele materjalidele (<i>patarei, pudel, paber, pakend, biojäätmed</i>) ning oskab kirjeldada prügi teekonda. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab, milline on inimtegevuse mõju loodusele ja oskab loodust hoida ning teab, kuidas saavad inimesed looduskeskkonnale positiivset mõju avaldada (<i>puude istutamine jne</i>). • Oskab kirjeldada, miks tuleb vett ja elektrit säästlikult kasutada. • Oskab sorteerida prügi vastavalt erinevatele materjalidele. • Osaleb looduse korrastamises. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps oskab kirjeldada inimtegevuse positiivset ja negatiivset mõju loodusele ning suhtub hoolivalt ja säästvalt ümbritsevasse keskkonda. • Mõistab loodus- ja maavarade kokkuhoiu ja säästliku kasutamise vajalikkust, teab kust kohast tuleb joogivesi. • Oskab sorteerida prügi vastavalt erinevatele materjalidele ning teab, miks seda tehakse (<i>käitlemine ja taaskasutus</i>). • Osaleb looduse korrastamises.

TEHISKESKKOND

EHITISED, KODUMASINAD				
Sisu: Lapse kodukoha olulised ehitised - maja osad, otstarve; ruumid ja sisustus; erinevad majad, kõrvalhooned- elumaja, korrusmaja, eramaja, talu; teenindusasutused, nende vajalikkus (kauplus, lasteaed, kool, postkontor, haigla, teater, kino, pank, apteek, kaubanduskeskus); materjalid maja ehitamiseks; käitumine ehitistes.				
1-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
<ul style="list-style-type: none"> Laps nimetab maja osi (uks, aken, katus). Laps tunneb oma kodumaja ja lasteaeda). 	<ul style="list-style-type: none"> Laps nimetab maja osi. Teab ja kirjeldab oma kodu ruume ja sisustust. Tunneb ära oma kodu lähedal olevad teenindusasutused. Laps nimetab kodus kasutatavaid kodumasinaid- kell, pliit, külmkapp, pesumasin, televiisor, arvuti ning teab nende otstarvet. 			

LIIKLUSKASVATUS				
Sisu: erinevad liiklusvahendid, nende otstarve; sõidukid maal, vees ja õhus; töö tegemiseks vajalikud sõidukid (kraanaauto, prügiauto, teerull, lumesahk); käitumine ühissõidukis; valgusfoor (ülesanne; tuled värvus, süttimise järjekord ja tähendus); sõidu- ja kõnnitee; sõidutee, ristmiku, raudtee ületamine; liiklemisohud erinevates ilmastikuoludes; liiklusemärgid (tähendus ja tähtsus); teekond kodust lasteaeda; helkuri vajalikkus ja kasutamine; turvavarustus jalgrattaga, autoga, rulaga, rulluiskudega sõites; 112.				
1-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
<ul style="list-style-type: none"> Laps teab ja nimetab sõidukeid (<i>auto, buss, lennuk, laev, rong, ratas</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> Laps oskab nimetada maa, vee- ja õhusõidukeid. Teab ja nimetab eriotstarbelisi ja töö tegemiseks vajalikke 	<ul style="list-style-type: none"> Laps teab erinevaid liiklusvahendeid ning eriotstarbelisi sõidukeid ja nende ülesandeid. 	<ul style="list-style-type: none"> Laps oskab märgata ohte liikluskeskkonnas ja neid vältida (<i>parem ja vasak pool</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda. Teab liiklemise erinevusi linnas ja maal.

<ul style="list-style-type: none"> • Teab, kuidas ja millega saab lasteaeda tulla (<i>autoga, bussiga, jalgsi</i>). • Teab, et tänaval käiakse koos täiskasvanuga ning kuidas tuleb seal käituda (<i>ei joosta, mängita ega karjuta</i>). • Teab, mis on helkur ja valgusfoor (<i>nende vajalikkus</i>). 	<p>sõiduvahendeid (<i>kiirabi, politsei, kraana jne</i>).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teab liiklusmärkide tähtsust (<i>aitavad ohutult liigelda</i>). • Teab valgusfoori tulede värve ja tähendust. • Teab mõisteid sõidutee ja kõnnitee, oskab sõiduteed ületada ning liigelda kõnniteel. • Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (<i>kiiver</i>). • Teab turvavöö ja turvatooli vajalikkust sõidukis. • Teab helkuri vajalikkust. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, et reeglid on vajalikud ohutuse tagamiseks. • Teab valgusfoori ülesannet, tulede süttimise järjekorda ja nende tähendust. • Teab mõisteid sõidutee ja kõnnitee, oskab sõiduteed ületada ning liigelda kõnniteel. • Kirjeldab jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise põhimõtteid. • Teab helkuri vajalikkust ning oskab seda õigesti kasutada. • Teab, mis ohud võivad varitseda liikluses erinevate ilmastikuolude korral. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab ületada sõiduteed ja ristmiku jalgsi ja jalgrattaga (<i>jalgratas käe kõrval</i>). • Teab, kuidas käituda ühissõidukis sõites ning sellest väljudes. • Teab valgusfoori ja lihtsamate liiklusmärkide tähendusi. • Oskab kasutada hädaabinumbrit 112. • Oskab kinnitada autos turvavöö. • Oskab selgitada, kus ja kuidas helkurit kanda ja kuhu kinnitada helkurribad. • Teab, mis ohud võivad varitseda liikluses erinevate ilmastikuolude korral. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kasutada hädaabinumbrit 112. • Teab jalgratta, rulluislude ja rulaga sõitmise nõudeid (<i>kiiver, põlve-ja küünarnukikaitsmed, ohutud paigad</i>). • Teab, millised liiklusmärgid on jalakäijale, jalgratturile ja autojuhile. • Oskab tegutseda liiklusõnnetuse korral (<i>oskus kutsuda abi</i>). • Oskab selgitada, kus ja kuidas helkurit kanda ja kuhu kinnitada helkurribad. • Laps oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes ja pimedas.
---	--	--	--	---

MEEDIAKASVATUS

Sisu: erinevad meediaedastus kanalid, tehnilised vahendid ning nende otstarve ja võimalikud ohud.

1-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
<ul style="list-style-type: none"> • Laps tutvub erinevate meedia edastuse tehniliste vahenditega (<i>televiisor, mobiiltelefon, arvuti, ajalehed</i>). • Teab, et televiisorit, arvutit ja mobiiltelefoni 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps tutvub erinevate meedia edastuskanalitega (<i>ajakirjandus, televisioon, raadio, kino, internet</i>) ning tehniliste vahenditega (<i>mobiiltelefon, arvuti, fotoaparaat,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab erinevaid meedia edastuskanaleid (<i>ajakirjandus, televisioon, raadio, kino, internet</i>) ning tehnilisi vahendeid (<i>mobiiltelefon, arvuti, fotoaparaat,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab erinevaid meedia edastuskanaleid (<i>ajakirjandus, televisioon, raadio, kino, internet, e-raamatud, virtuaalsed meediakeskkonnad, õppefilmid</i>) ning tehnilisi vahendeid (<i>mobiiltelefon,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab ja oskab kasutada erinevaid meediaedastus kanaleid ja tehnilisi vahendeid. • Teab, millised ohud valitsevad meedias ja internetis ning kuidas käituda ohu korral (<i>kui hakkab hirm, kui kaua võib vaadata</i>

<p>peab mõõdukalt kasutama.</p>	<p><i>videokaamera, ajalehed, ajakirjad).</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Teab, et televiisorit, arvutit ja mobiiltelefoni peab mõõdukalt kasutama. • Õpib, kuidas kasutada tehniliselt lihtsamaid meediavahendeid (<i>kuidas teha pilti telefoni või fotoaparaadiga, lülitada sisse televiisor jms</i>). 	<p><i>video-kaamera, ajalehed, ajakirjad).</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Oskab kasutada tehniliselt lihtsamaid meediavahendeid (<i>kuidas teha pilti telefoni või fotoaparaadiga, lülitada sisse televiisor jms</i>). • Teab, et televiisorit, arvutit ja mobiiltelefoni peab mõõdukalt kasutama. 	<p><i>arvuti, fotoaparaat, videokaamera, ajalehed, ajakirjad).</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Oskab kasutada tehniliselt lihtsamaid meediavahendeid (<i>kuidas teha pilti telefoni või fotoaparaadiga, lülitada sisse televiisor jms</i>). • Oskab ennast väljendada meediavahendite abil (<i>arutelud ja vestlused meedia sisust</i>). • Tunneb meedia väljendusvahendid (<i>tekst, heli, pilt</i>). • Teab interneti ja meediaga seotud ohtusid. • Tutvub vanaaegsete meediavormidega (<i>varjuteater, tummfilm</i>). • Oskab õpetaja abiga koostada meedia sisu (<i>kuulutus, plakat jne</i>). • Oskab nimetada tundeid, mida tekitab temas film, muusika, tekst ajakirjas. 	<p><i>telerit, millised filmid on lastele ja mis mitte jne).</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Oskab täiskasvanu abiga kriitiliselt suhtuda meediasse, eraldada tegelikkust ja fiktsiooni, mis tagamõte on reklaamid jms. • Oskab ennast väljendada meediavahendite abil (<i>arutelud ja vestlused meedia sisust</i>). • Tunneb meedia väljendusvahendid (<i>tekst, heli, pilt</i>). • Tutvub vanaaegsete meediavormidega (<i>varjuteater, tummfilm</i>). • Oskab õpetaja abiga koostada meedia sisu (<i>kuulutus, plakat jne</i>). • Oskab nimetada tundeid, mida tekitab temas film, muusika, tekst ajakirjas.
---------------------------------	--	--	---	---

Mina ja keskkond teemat toetavad tegevused:

- rollimängud, kus tähelepanu oleks vaja pöörata rollisuhetele;
- kodu-, laulu-, loovmängud;
- käe- ja näpumängud;
- lugemispalade kuulamine;
- arutlused ja vestlused lastega sõprusest, väärtushinnangutest, käitumisest, hingelistest väärtustest, tervisest jne.;
- rahvakalendritähtpäevade tähistamine;
- mängu- ja stiilipeod, näitused ning karnevalid tähtpäevade tähistamisel;
- dramatiseeringud;
- loodusvaatlused;
- matkad ja piknikud loodusesse;
- Raeküla lasteaia õuealal looduse õpperaja kasutamine;
- võrdlemine, rühmitamine, seostamine;
- tööd looduses: lehtede riisumine, lillede kastmine, lindude – loomade toitmine, taimede istutamine, seemnete külvamine;
- liiklummängud rühmaruumis ja õuealal;
- ehitusmängud: tavapärased ehitusklotsid, looduslikud materjalid – liiv, lumi, jää,
 - oksad, jääkmaterjalid(kastid, karbid);
- veemängud;
- loodus- ja orienteerumismängud;
- toitumis- ja liikumismängud;
- prügi sorteerimismängud;
- õppekäigud: tallu, teatrisse, päästeteenistusse jm;
- meisterdamine loodusliku materjaliga.

6.2 Keel ja kõne

Keele ja kõne õpetuse eesmärgid, sisu ja korraldus

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- tuleb toime igapäevases suhtlemises;
- kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
- tajub sõnade häälikstruktuuri st eristab sõnades häälikuid,
- määrab häälikute järjekorra,
- määrab sõnas teistest häälikutest pikema hääliku;
- tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu;
- on omandanud lugemise esmased oskused ja saab aru loetu sisust;
- on omandanud kirjutamise esmased oskused ja õiged kirjutamisvõtted.

Valdkonna Keel ja kõne sisu on:

- keelekasutus st sõnavara, hääldamine, grammatika;
- kuulamine; suhtlemine, jutustamine;
- lugemine, kirjutamine, lastekirjandus.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõigis tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümber jutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesisid raamatuid, et toetada lugemishuvi ning lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;

- õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi seostatult mängude ja igapäeva tegevustega (nt nimekirjade koostamine, joonistusele peal- kirja kirjutamine, kaardi või kirja kirjutamine täiskasvanu abiga).

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suheldes; arvestab kaassuhtlejat ja suhtluspaika;
- saab aru kuuldu sisust ning suudab sellele sobivalt reageerida;
- suudab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda;
- jutustab pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid ning vahendab ka oma tundeid;
- kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid;
- kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördevorme ainsuses ning mitmuses;
- valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajaduse korral ise sõnu moodustada;
- hääldab oma kõnes ja etteöeldud sõnu korrates õigesti kõiki emakeele häälikuid;
- tunneb tähti ja veerib kokku 1–2silbilisi sõnu ning tunneb kirjapildis ära mõned sõnad;
- kirjutab joonistähedega 1–2silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega;
- teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

Keel ja kõne

Üld-teema	1,5-3 aastane	3-4 aastane	4–5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Suhtlemine	<ul style="list-style-type: none"> • 1,5-aastane laps suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal, kasutab suheldes mitteverbaalseid vahendeid (<i>osutamist</i>) koos üksikute sõnadega. • Hoiab suhtlemisel silmsidet. • Mõistab sõna „ei“ tähendust. • 2-aastane laps vastab täiskasvanu küsimusele või korraldusele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, sõna või ütlusega. • Mõistab lühikest juttu, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega. • Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove 	<ul style="list-style-type: none"> • Suhtleb eakaaslastega koostegevuses. • Osaleb dialoogis, esitab täiskasvanule küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta, väljendab oma soove ja vajadusi. • Kommenteerib enda või kaaslaste tegevust 2-3 lausungiga. • Mõistab lühikest juttu talle tuttava situatsiooni kohta. • Räägib 2-3 lausungiga mõnest hiljuti kogitud emotsionaalsest sündmusest/kogemusest • Jutustab maks. 3 pildist koosneva seeria järgi (<i>1 lausung pildi kohta</i>). • Muudab intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist või 	<ul style="list-style-type: none"> • Suhtleb koostegevuses meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega. • Kordab või täpsustab ütlust, mida täiskasvanu ei mõistnud. • Räägib 3-5 lausungiga mõnest hiljuti kogitud sündmusest. • Jutustab pildiseeria järgi küsimuste abil, öeldes iga pildi kohta ühe lause. • Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega. • Loeb peast 4-6-realist liisusalmi/ luuletust või laulab laulu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevus-situatsiooni (<i>nt esitab tunnetusliku sisuga küsimusi Miks ta nii tegi? Kuidas teha?, vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal</i>). • Esitab tunnetusliku sisuga küsimusi: <i>miks ta nii tegi?, kuidas teha?</i> • Räägib iseendast ja esitab küsimusi teiste kohta. <i>Kas?, kus?, kellega?</i> • Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid, oskab kuulata partnerit. • Edastab oma teadmisi täiskasvanutele ja eakaaslastele. • Vestluses püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teemamuutusega, arendab ise teemat. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab dialoogis erinevaid suhtlusvorme (<i>nt. veenmine, selgitamine</i>) sõltuvalt eesmärgist. • Täiskasvanu abiga mõistab ja väljendab kõnes tundeid ja emotsioone. • Oskab suhtlemisel arvestada kaaslaste vanust, olukorda ja kohta (<i>laps, täiskasvanu, kodu, võõras koht</i>). • Mõistab kaudseid ütlusi (<i>nt. Ruumis on aken lahti</i>). Otsene ütlus: <i>„Pane aken kinni!“</i> Kaudne ütlus: <i>Mul on jahe</i>. • Suudab mõista tekste, milles pole kogu infot öeldud (<i>nn. mõttelüünga tekstid</i>). • Räägib sellest, mida hakkab tegema (<i>plaanib suuliselt tegevuskava</i>). • Jutustab pildi järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid. • Jutustab ise või annab terviklikult edasi kuuldu teksti.

	<p>ja vajadusi, vastab 1-2 sõnalise ütlusega.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Loeb peast või kordab järele 1-2-realist luuletust. 	<p>rollist (<i>teatamine, küsimine, palve vms.</i>).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Loeb peast või kordab järele 1-4-realist luuletust/liisusalmi. 		<ul style="list-style-type: none"> • Annab edasi kuulnud teksti (<i>nt. muinasjutu</i>) sündmuste järgnevust (<i>jutul on algus, sisu ja lõpp</i>), põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil. • Jutustab nähtust, tehtust või möödunud sündmustest pildi 3-5 lausungiga (<i>nt mida ta tegi kodus pühapäeval</i>). Jutustades seob lauseid. • Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmusi. • Kasutab rollimängudes erinevat intonatsiooni ja hääle-tugevust. • Loeb peast vähemalt 4-8 realist luuletust. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (<i>tuletades eelnevat ja järgnevat tegevust/sündmust</i>)
Grammatika	<ul style="list-style-type: none"> • 2-aastane laps kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses lihtsustatud 1-2- sõnalisi lauseid (<i>nt. Miku õue pro Mikk tahab õue minna</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistab ja kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5- sõnalisi lihtlauseid. • Kasutab oma kõnes õigesti enamikke käändevorme. • Kasutab kõnes õigesti tegusõna kindla 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab kõnes eri tüüpi liht- ja koondlauseid (<i>nt Sõin täna kartulit, kastet ja salatit. Martin, Mikk ja Mari ehitavad maja.</i>). • Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rind-lauseid, kasutades sidesõnu ja, ja 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab põimlausest enamasti sihitis- (<i>Ma tean, et punase tulega ei tohi üle tee minna.</i>), aja- (<i>Kui me ära sööme, siis läheme õue.</i>) ja täiendlauseid (<i>Ma ei taha seda pluusi, millel on plekid peal.</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid (<i>nt. olev kääne: arstina</i>). • Kasutab kõnes käände-vorme harva esinevates funktsioonides (<i>nt väljen-damiseks: hommikust õhtuni</i>).

	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab sõnu enamasti ühes (<i>tavaliselt algvormis</i>), üksikuid sõnu 2-3 vormis. 	<p>kõneviisi olevikuvorme (<i>nt sõidab, laulavad</i>) ja lihtmineviku vorme (<i>magas, magasid</i>).</p>	<p>siis, aga (<i>nt Magame ära ja siis tuleb emme.</i>).</p> <ul style="list-style-type: none"> Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (<i>nt sõitis, sõitsid</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab kõnes -<i>nud</i> ja -<i>tud</i> kesksõnu, tingivat kõneviisi, umbisikulist tegumoodi (<i>loetakse, pesti</i>). Mõistab ja kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (<i>saab lauljaks, jookseb kivini</i>) situatsiooni või pildimaterjali abil. 	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (<i>nt palju linde, konni, autosid</i>). Kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (<i>poeb – pugema; siga – sead</i>).
Üld-teema	1,5-3 aastane	3-4 aastane	4–5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Grammatika	<ul style="list-style-type: none"> Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (<i>ei taha</i>), kuuluvus (<i>tädi lusikas</i>), asukoht (<i>emme siia</i>), omadus (<i>auto katki</i>), subjekti-objekti suhe (<i>issi, anna pall</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (<i>nt joonista!</i>) Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna ma- ja da- tegevusnime (<i>nt hakkame mängima, ei taha mängida</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab kõnes –ur liidet elukutsete nimetuste moodustamisel. (<i>nt juuksur, kalur, lendur, kaevur</i>). Tuletab analoogia põhjal -ja liitelisi sõnu (<i>nt Mina õpetan lapsi, mina olen õpetaja</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab kõnes õigesti mitmuse käände-vorme (<i>ilusatel lilledel</i>). Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes ning juhib neile tähelepanu. Kasutab kõnes omadussõnade erinevaid võrdlusastmeid (<i>väike-väiksem-kõige väiksem</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab jutustamisel kasutada asesõnu (<i>Sii võttis salaja moosi. Ta armastas seda hirmsasti</i>). Kasutab õigesti põim-lauseid, mis väljendavad põhjust, tingimust, eesmärki. (<i>Ma ei tule õue, sest olen haige. Kui sa mind ootad, siis ma tulen õue. Sa pead õppima, et targaks saada</i>). Eristab küsimusi <i>Miks? Milleks?</i> <i>Miks – sest; milleks – et.</i> <i>Miks sul on vaja vihmavarju? (Sest ma ei taha saada märjaks. Milleks sul on vaja vihmavarju? Selleks, et kuivaks jääda.)</i>
Sõnavara	<ul style="list-style-type: none"> 2-aastane laps kasutab tuttavas situatsioonis oma kogemustega 	<ul style="list-style-type: none"> 3-aastane kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid 	<ul style="list-style-type: none"> 4-aastane mõistab ja kasutab kõnes üld-ja liiginimetusi (<i>kuusk, kask</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> 5-aastane kasutab vastandsõnu kõnes (<i>kõrge-madal, kitsas-lai, õhuke-paks</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> 6-aastane selgitab kuulnud kujundlike väljendite tähendust oma sõnadega (<i>tuul ulub, kevad koputab aknale</i>).

	seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (<i>umbes 50</i>).	objekte, nähtusi (<i>laud, auto, tuul...</i>) • Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi (<i>ronib, istub, tantsib...</i>).	– <i>puud; koer, kass-loomad..</i>) • Kasutab kõnes objektide osade nimetusi (<i>käpad, saba, rool...</i>).	• Kasutab samatähenduslikke sõnu kõnes (<i>jookseb-lippab, hunt-võsavillem</i>). • Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (<i>joonistaja, joonistus, jooneline</i>).	• Kasutab kõnes tundeid tähistavaid sõnu (<i>õnnelik, solvunud</i>) • Kasutab inimest ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu (<i>lahke, töökas, laisk</i>).
Üldteema	1,5-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Sõnavara	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistab ja kasutab lihtsaid lausemalle, erinevaid sõnaliike kombineerituna ... • ... tegusõna koos laiendiga: <i>joob tassist, sööb lusikaga;</i> • ... nimisõna ja tegusõna: <i>jänes hüppab, kann hüppab, laps hüppab / jänes hüppab, jänes sööb, jänes magab.</i> • ... ase- ja määrsõnu: <i>tule siia, tee nii.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab kõnes värvust, suurust jt tunnuseid väljendavaid omadussõnu. • Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (<i>loomad, linnud, riided jne</i>). • Kasutab kõnes ruumisuhet väljendavaid tegusõnu (<i>all, peal, ees, taga jne</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab kõnes igapäevasemaid vastandsõnu (<i>lühike-pikk, must-valge jne</i>). • Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (<i>suusamüts, kelgumägi jne</i>). • Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu (<i>hommik, päev, õhtu, öö jne</i>). • Mõistab omadussõnu ja kasutab neid kõnes (<i>pikad, mustad</i>). • Kasutab kõnes -ne ja -lineliitelisi sõnu (<i>lumine, triibuline</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt 2-3 sõna (<i>lilled- tulp, roos</i>). • Moodustab vajaduse korral uusi sõnu (<i>liivast loss - liivaloss</i>) • Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu (<i>eile, täna, homme jne</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (<i>veereb-veeretab, sõidab-sõidutab</i>). • Kasutab õigesti aja-ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (<i>varem, hiljem, enne, pärast, vahel, kohal, otsas</i>). • Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (<i>elusolendid, sõidukid, kehaosad</i>).
Hääldamine	<ul style="list-style-type: none"> • 2-aastane laps hääldab õigesti üksikut 1-2 silbilist sõna. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2-silbilisi sõnu õiges vältes ja 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris (<i>ei jäta</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid 	<ul style="list-style-type: none"> • Hääldab õigesti 3-5silbilisi häälikuühendeid sisaldavaid sõnu (<i>krokodill, inimene, jaanimardikas</i>).

	<ul style="list-style-type: none"> • Hääldeb sõnades õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid, <i>nt a, e, i, o, u, p, m, n, t, l</i>. • Matkib/kordab järgi lihtsaid sõrme- ja rütmimänge. 	<p>silbistruktuuris (<i>kalla piima</i>).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hääldeb sõnades õigesti enamikku häälikuid (<i>erandid võivad olla r, s, k, õ, ü</i>). • Hääldeb õigesti lühikesi sõnu/lühikesi sõnaridu täiskasvanu eeskuju järgi • Hääldeb kõiki häälikuid täpselt, et sõnad eristuksid (<i>vrđ sall-pall-tall-hall-vall</i>) 	<p><i>silpe ära, ei moonuta sõnaväldet</i>.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hääldeb sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (<i>nt kont, pult, lamp, tulp</i>). • Eristab kõlalt sarnaseid sõnu, mis erinevad hääliku- või vältekandja poolest (<i>kokk-kukk; kook-kokk</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Hääldeb õigesti 3-4silbilisi tuttava tähendusega sõnu. • Hääldeb õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (<i>taburet, banaan, diivan</i>). • Leiab 1-2silbilisele sõnale riimuva sõna (<i>siil-viil, maja-kaja</i>). • Kordab järgi 3-4silbilisi konsonantühendiga sõnu (<i>nt kaelkirjak</i>). • Kordab selge diktsiooniga vigurlauseid või –salme (<i>nt pagaripapa pikad päkad</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu. • Hääldeb õigesti võõrhäälikuid (<i>f, š, ž</i>) tuttavates sõnades (<i>nt fanta, šokolaad, garaaž</i>).
Kirjalik - kõne	<ul style="list-style-type: none"> • 2-aastane laps vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid. • Kuulab sisult ja keelelt eakohaseid jutustatud või lavastatud tekste. • Täiendab täiskasvanu juttu osutamise pildile või üksiku sõna ütlemise pildi kohta. 	<ul style="list-style-type: none"> • 3-aastane laps vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid; keerab lehte, osutab pildile ning kommenteerib pilte. • Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid ettelõetud tekste. • Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (<i>nt kass-tass</i>), osutades pildile või objektile. 	<ul style="list-style-type: none"> • 4-aastane kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid ettelõetud tekste. • Tunneb ära täiskasvanu rõhutatud hääldamise järgi hääliku häälikute reas. • Tunneb ära kuni kolmesilbilise häälitud sõna (<i>s-i-n-i-n-e</i>). • Tunneb ja nimetab üksikuid tähti. • Teeb lihtsamaid kirjaeelharjutusi. 	<ul style="list-style-type: none"> • 5-aastane laps kuulab ettelõetud, olles seejuures aktiivne teksti jälgija, parandab ettelõetud tuttavas tekstis eksimise korral. • Teeb vahet mõistetel sõna ja lause, häälik ja täht. • Teab mõistet häälimine; jaotab sõnu häälikuteks, määrab hääliku asukoha sõnas (<i>alguses, lõpus, sees</i>). • Häälib täiskasvanu abiga 1-2-silbilisi sõnu (<i>L-U-M-I</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab ja kirjutab tähti. • Eristab sõnas häälikuid, määrab nende järjekorra häälikuühendita sõnas. • Teab mõisteid: täis-, kaas- ja sulghäälik. • Loeb kokku 1-2 silbilisi sõnu (<i>pikemaid sõnu loeb aimamisi</i>) ja nendest moodustatud 3-4 sõnalisi laused ning saab aru loetust. • Kirjutades märgib õigesti 1-2silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri (võib eksida <i>nt lähen koli</i>).

Pärnu Lasteaed Mai õppekava

		<ul style="list-style-type: none"> • Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga. 		<ul style="list-style-type: none"> • Eristab sõnades häälikupikkusi (<i>lühike – ülipikk</i>). • Kordab täiskasvanu eeskujul erivältelisi sõnapaare (<i>nt. koli-kolli (III v); koli-kolli, (IIv); koli-kooli (IIIv); koli-kooli (IIv)</i>). • Tunneb enamus tähti. • Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (<i>nt: poe- ja tänavanimed; sildid; rühmade nimed</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise järgi teistest häälikutest pikemat häälikut. • Eristab kuulmise järgi 1-2 silbilises sõnas vältekandja (<i>nt mis kõlab ülipikalt kool-koll</i>).
Üld-teema	1,5-3 aastane	3-4 aastane	4–5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Kirjalik-kõne				<ul style="list-style-type: none"> • Teeb kirja eelharjutusi, kopeerib mustreid, kald- ja kaarjooni. • Kirjutab oma nime ja täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu (<i>ärakiri</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Asendab sõnades hääliku teisega, saades uue sõna (<i>nt kass-pass, kass-kuss</i>). • Jagab kuulnud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid. • Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (<i>nt lina - linna (IIIv); tibu – tippu</i>). • Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandus-žanri.

6.3 Matemaatika

Matemaatikaõpetuse eesmärgid, sisu ja korraldus

Õppe- ja kasvatuseesmärgid on, et laps:

- rühmitada esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- järjestada esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
- tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas, kirjutab arve ning arvutab.
- mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Matemaatika sisu on:

- hulkade moodustamine, võrdlemine ja püsimine;
- loendamine, arvude vahelised seosed, järgarvud;
- esemete, nähtuste järjestamine ja rühmitamine suuruse-, asendi-, aja ja hulgatunnuste järgi;
- terviku ja osa võrdlemine;
- matemaatilise jutu (tekstülesande) koostamine;
- tasapinnalised kujundid;
- ruumilised kujundid;
- ruumis ja ajas orienteerumine;
- pikkuse, massi, mahu ja aja mõõtmine kindlate mõõtühikutega;
- numbrite 1-12 tundmine, kirjutamine, liitmine ja lahutamine.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemetes erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;

- seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatilisel kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi;
- võrdleb hulki, kasutades mõisteid rohkem, vähem, võrdselt- ühepalju;
- teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada;
- liidab ja lahutab 12 piires ning tunneb märke +, -, =;
- koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi;
- järjestab kuni viit eset suuruse (pikkus, laius, kõrgus jm) järgi;
- rühmitab esemeid asendi ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi;
- kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil;
- oskab öelda kellaega täis ja pooltundides;
- nimetab käesolevat aastat, nädalapäevi, kuid, aastaagu, teab oma sünnikuud ja -päeva;
- mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nööri vms);
- eristab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, sentimeeter, liiter, gramm, kilogramm) ja teab, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse;
- leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu ning kera ja kuubi kirjeldab neid kujundeid.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

Matemaatika

Üld-teema	1,5-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Hulgad, loendamine Arvud ja arvutamine	<ul style="list-style-type: none"> Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (<i>värvus, suurus, kuju vms</i>) järgi hulgaks. Leiab erinevate esemete hulgast „üks“ ja „palju“. Loendab asju kolme piires. 	<ul style="list-style-type: none"> Otsustab, kas nimetatud ese kuulub (<i>ei kuulu</i>) moodustatud hulka. Paaride moodustamisega (<i>üks-ühessesse vastavusse seadmisega</i>) saab teada, et esemed on võrreldavates hulkades <i>sama palju, ühepalju</i> ehk <i>võrdselt</i>. Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni. Vastab küsimusele „mitu on?“. Teab mõisteid esimene ja viimane. Rühmitab esemeid ühise tunnuse alusel (<i>suurus, värvus, kuju</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> Teab mõistet hulk. Jaotab ühise tunnuse alusel moodustatud hulga osahulkadeks (<i>autod: veo- ja sõidu-autodeks, lapsed on poisid ja tüdrukud</i>). Loendab esemeid erinevas järjekorras. Tutvub arvudega 10ni. Võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on <i>rohkem kui, vähem kui, ühepalju</i>. Loetleb esemeid kasutades järgarve: <i>esimene, teine jne</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> Loendab 12 piires ja tunneb arvude rida 12ni. Oskab nimetada antud arvule <i>eelnevat/ järgnevat</i> arvu. Vastab küsimusele „mitmes on?“. Tunneb numbrimärke 12ni. Võrdleb arve (<i>on suurem kui..., on väiksem kui...</i>). Paneb kokku kahe hulga esemed, liidab. Võtab ühest hulgast esemeid ära, lahutab. Kasutab mõisteid <i>on võrdselt, on rohkem kui../ vähem kui..</i> Liidab ja lahutab 5 piires kasutades erinevaid vahendeid. 	<ul style="list-style-type: none"> Mõtestab arvude rida 12ni. Liidab ja lahutab 12 piires ning tunneb ja kasutab tehtemärke (+, -, =). Teab järjestusseoseid arvureal (<i>suurem, väiksem, eelneb, järgneb, vahel, viimane ja eelviimane</i>). Oskab koostada matemaatilist jutukest kahe etteantud hulga järgi.
Suurused ja mõõtmine	<ul style="list-style-type: none"> Näeb ja leiab esemete erinevusi ja sarnasusi (<i>väike- suur, lühike- pikk</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (<i>suurem- väiksem, ühesuurused</i>), pikkuse (<i>pikem- lühem, ühepikkused</i>), laiuse (<i>laiem- kitsam</i>) järgi ja kasutab kõiki neid mõisteid. 	<ul style="list-style-type: none"> Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi. Võrdleb saadud tulemust kasutades mõisteid <i>väike-suurem-kõige (veel) suurem (laiem, pikem jne)</i> ja vastupidi. 	<ul style="list-style-type: none"> Järjestab kuni 5 eset suurustunnuste järgi asetades need üksteise <i>peale, kõrvale, sisse, otsakuti</i> kasvavas või kahanevas järjekorras. Hindab kaugust silma järgi ja sammudega ning väljendab tulemust arvu abil. 	<ul style="list-style-type: none"> Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte <i>cm, m, km</i>. Kasutab joonlauda. Teab massimõõte <i>g, kg</i> ja mahumõõtu liiter (<i>l</i>).

				<ul style="list-style-type: none"> • Leiab vaadeldavast objektist silma järgi <i>suurema-väiksema-sama suure</i> ning kontrollib objekte kõrvutades. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb rahaühikut euro: paberraha (5, 10, 20, 50, 100, 200, 500) ja sent (1, 2, 5, 10, 20, 50) ja münt (1 ja 2) ning kasutab neid mängutegevuses. • Mõõdab pikkust, laiust, kõrgust raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtevahendiga (<i>tass, purk, nõör, samm jne.</i>).
<p>Geomeetrilised kujundid</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti- või sisseasetamise teel. • Kompimise, veeretamisega eristab <i>ümmargusi</i> ja <i>kandilisi</i> esemeid sh ringi ja ruutu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab <i>ringi, ruutu, kolmnurka</i> ja leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast ning õuest. • Loendab kujundite nurki, kombib neid ja võrdleb kujundeid omavahel leides sarnasusi ja erinevusi. • Rühmitab kujundeid värvuse ja suuruse järgi, koostab neist lihtsama pildi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Näeb ja oskab kirjeldada <i>ruudu</i> ja <i>ristküliku</i> sarnasusi ja erinevusi ning leiab kujundeid ümbritsevast. • Võrdleb <i>nelinurka</i> ja <i>kolmnurka</i>, kirjeldab nende tunnuseid, loendab külgi ja tippe. • Tutvub ruumiliste kujunditega <i>kuup</i> ja <i>kera</i>, võrdleb neid tasapinnaliste kujunditega. • Moodustab erinevatest materjalidest (<i>kõrred, pulgad jne</i>) kujundeid ja pilte. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse vm järgi. • Leiab geomeetrilised kujundid ümbruskonnast, lõikab paberi kujunditeks nt ruudu kaheks kolmnurgaks. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb tasapinnalisi kujundeid <i>ring; nelinurk: ruut ja ristkülik; kolmnurk.</i> • Tunneb ruumilisi kujundeid (<i>kuup ja kera</i>) tasapinnalistest kujunditest (<i>ruut, ring, ristkülik ja kolmnurk</i>). • Oskab leida ja nimetada kujundite osasid: <i>nurgad, tipud, küljed</i>.

Üld-teema	1,5-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Orienteerumine ajas	<ul style="list-style-type: none"> Tutvub aastaegadega. Teab millal on öö ja päev ning matkib vastavaid tegevusi oma mängus. Saab aru mõistetest enne ja pärast. 	<ul style="list-style-type: none"> Leiab aasta-aeegadele iseloomulikke tunnuseid (pildidel, vestluses vm.). Eristab <i>hommikut</i> ja <i>õhtut</i> (kirjeldab tegevusi). Teab mõisteid täna ja homme. 	<ul style="list-style-type: none"> Teab ööpäeva osi <i>hommik – päev (lõuna) – õhtu – öö</i>; Kirjeldab tegevusi ja sündmusi kasutades mõisteid <i>eile – täna – homme</i>. Orienteerub aastaegades: <i>kevad, suvi, sügis, talv</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> Teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi, kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel, oskab seostada järgarvudega (<i>esimene päev esmas-päev jne</i>) Eristab mõisteid <i>kiiresti-aeglaselt, varsti, hiljem, kohe</i>. Teab kuude nimetusi, seostades kuu nimetust aastaajaga ja oma sünnipäevaga. Oskab kirjutada kuupäeva. 	<ul style="list-style-type: none"> Teab kuude ja aastaegade õiget järjestust. Teab enda sünnikuud ja –päeva. Kasutab kõnes õigesti sõnu <i>enne, praegu, hiljem-varem, noorem- vanem</i>. Määrab kellaaega <i>täis- ja pooltundides</i>. Teab käesoleva aasta numbrit. Kasutab õigesti ajamõisteid <i>eile, täna, homme, hommik, päev, lõuna, õhtu, öö</i>.
Orienteerumine ruumis	<ul style="list-style-type: none"> Orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub ülal-all, kõrval, ees-taga. Tutvub kohamõistetega <i>all- peal, ees-taga</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: <i>ülal-all, ees-taga, siin-seal (minu ees, tema taga jne)</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (<i>seisan Mati taga; olen laua ees jne.</i>). Määrab vasakut ja paremat poolt. Suudab liikuda ja leida esemeid suunavate käskluste järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> Määrab eseme asukoha teise eseme suhtes: <i>all-peal, kohal, keskel, äärel, vasakul-paremal</i>. Orienteerub ruumis (<i>õues</i>) liikumist suunavate käskluste järgi, muudab liikumissuunda (<i>mine ukseni, pööra paremale jne</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab joonistada punktist lähtuvalt <i>sirg- ja kõverjoont</i>. Orienteerub tasapinnal (<i>eseme asukoht</i>) ja paberil (<i>figuuride ja kujundite moodustamine</i>). Oskab lugeda ja koostada lihtsamat skeemi, plaani, salakirja.

Pärnu Lasteaed Mai õppekava

Värvused	<ul style="list-style-type: none"> • Teab punast kollast, sinist värvust (<i>põhivärvused</i>). • Leiab esemeid värvuse järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ja eristab praktilises tegevuses kuut värvust: (<i>punane, kollane, sinine, roheline, must ja valge</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb lisaks põhivärvustele ja mustale, valgele, rohelisele veel pruuni, lillat, roosat, beeži ja oranži. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab eristada värvitoonidest tumedat-heledat (<i>tumepunane, hele-roheline jne</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ja nimetab kõiki värvuseid (<i>sh heledad/tumedad toonid</i>).
----------	--	--	--	---	---

LISA

Õpisisu:

- Ühiste tunnustega esemete hulk. Esemete rühmitamine kahe (kolme) tunnuse alusel. Kuni kolme eseme järjestamine.
- Esemete võrdlemine. Samaväärse hulga moodustamine üksühese vastavuse alusel. Hulkade võrdlemine sõnade sama palju (ühepalju, võrdselt) rohkem ja vähem abil. Hulga püsimine ja hulkade samaväärsuse säilitamine. Hulkade praktiline suurendamine, vähendamine, võrdsustamine.
- Esemete arvu kindlaks määramine pilguga haaramise ja loendamise teel.
- Esemekoha määramine järgarvude abil.
- Liitmine ja lahutamine 12 piires. Märkide +, -, = mõistmine.
- Matemaatiliste jutukeste koostamine kahe etteantud hulga järgi.
- Ümbritsevate esemete pikkuse, laiuse ja kõrguse mõõtmine kokkulepitud mõõtevahendiga. Mõõtmistulemuste väljendamine arvu abil.
- Enamkasutatavate raha- ja mõõtühikute (euro, sent, sentimeeter, meeter, kilomeeter, gramm, kilogramm, liiter) eristamine ja oskus neid kasutada mängudes.
- Ajakujutlused eile, täna, homme ja nende seos nädalapäevadega. Ööpäev, nädal, kuu ja aasta.
- Aja mõõtmine kella abil pool- ja täistundides. Kella kasutamine päevakava koostamisel ja täitmisel.
- Tasandiliste geomeetriliste kujundite (ring, ruut, ristkülik, kolmnurk) tundmine. Ruumiliste geomeetriliste kujundite (kera, kuup, risttahukas, püramiid) tundmine.
- Värvuste tundmine ja värvitoonide eristamine.

Soovitatavad vahendid:

- erineva suuruse, kuju ja kaaluga klotsid, tornid;
- ladumismaterjal (loomad, kuused, seemed, õunad, kastanid jne.);
- geomeetrilised kujundid (erineva suurusega, erinevat värvi);
- arvu- ja numbrikaardid, numbrilehvikud;
- täringud (numbrite ja täppidega);
- kellad (numbrilaud, seierid);
- pildimaterjal matemaatiliste jutukeste koostamiseks ja tasapinnal orienteerumiseks;

Pärnu Lasteaed Mai õppekava

- arvutuspulgad, värvilised pulgad (erineva pikkuse ja värviga);
- lauamängud (täringumängud, puzzled, lotod, doominod jne.);
- arendavad mängud (logico, memory, nõiapada jne.);
- legod;
- imekotike.

6.4 Kunst

Kunstiõpetuse eesmärgid, sisu ja korraldus

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma fantaasiaid;
- vaatab, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- kasutab õpituid voolimis-, joonistamis- ja maalimisvahendeid ja –võtteid;
- kasutab ohutult ja sihipäraselt materjale ja tööriistu;
- vaatab kunstiteoseid ja kirjeldab neid.

Valdkonna Kunst sisu on:

- kujutamine ja väljendamine: mõtete ning tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine;
- õpetada tehnilisi oskusi: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine; tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest ja kunstist.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada oma maailmanägemist;
- suunatakse last jälgima, vaatlema kõike ümbritsevat ning kasutama saadud tähelepanekuid voolides, joonistades, maalides ja meisterdades;
- kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lavastust, juttu vms;
- arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomisprotsessis teha katsetusi ning avastusi, omandatud oskusi rakendada ning loovalt kombineerida;
- julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda poolt pakutud lahendusi ja ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks tema isikupärane väljendusviis,
- korraldatakse kunstitegevusi ka õues ning kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule kui ka liivale või kombineeritakse erinevaid materjale
- innustatakse last tehtut analüüsima ja arutlema, miks kujutas ta esemeid, nähtust just sellisel viisil, mis materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. kaaslaste töödese

tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7 aastane laps:

- leiab ümbritsevat vaadeldes erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil;
- väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ning fantaasiaid;
- kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid;
- kujutab objekte neile iseloomulike tunnuste kaudu;
- keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö;
- loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest;
- koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivaid motiive või vahendeid eseme kaunistamiseks;
- kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

Kunst

Üldteema	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Kujutamine ja väljendamine	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb rõõmu tegevuses osalemisest (<i>kõik kunstivaldkonnad, lisaks lumest ja liivast ehitamine</i>). • Tunneb ära enda tehtud pildi. • Vaatleb koos täiskasvanuga pilte ja erinevaid pildiraamatuid. • Osutab enda jaoks tähtsatele objektidele ning nimetab neid. • Jäljendab ettenäidatud liigutusi ja tegevusi iseseisvalt. • Tegutseb individuaalselt või väikeses grupis. • Tegutseb erinevate materjalide ja vahenditega (<i>ehitus-, looduslik-, vms. tegutsemiseks pakutud materjale</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Näitab teistele oma tööd ja räägib, mida ta pildil kujutab. • Vaatleb näidistöid, raamatuillustratsioone; osutab enda jaoks tähtsatele objektidele, nähtustele ning nimetab neid. • Kujutab tuttavaid asju ja nähtusi ning nimetab, mida kujutas. • Leiab konkreetset värvi (<i>punane, sinine, roheline</i>) eseme teiste antud esemete (<i>mänguasjad, pliiatsid, paberid jne</i>) hulgast. • Tunneb rõõmu erinevate vormide loomisest. 	<ul style="list-style-type: none"> • Järgib töö käigus saadud juhiseid. • Tegutseb suunamisel ühe teema piires. • Selgitab, miks kujutab esemeid, nähtusi just sellisel viisil. • Vaatleb raamatu-illustratsioone, kunstitöid, esitab nende kohta küsimusi. • Kasutab kunstitegevuse võimalusi väljas (<i>liiv, lumi, looduslik materjal jne</i>). • Kirjeldab ja kasutab esemetele ja nähtustele iseloomulikke värvusi. • Nimetab ja kasutab põhivärve (<i>sinine, punane, kollane</i>) ning lisaks rohelist, oranži, roosat, musta ja pruuni. • Aitab töökohta ette valmistada ja töö lõpetamise järel ära koristada. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jutustab, mida on oma töödes kujutanud ja milliseid materjale-vahendeid kasutab. • Jäljendab ettenäidatud võtteid, rakendab neid ka iseseisvalt ja loovalt. • Kasutab omandatud tehnilisi oskusi vabas kunstitegevuses. • Kasutab materjale säästlikult ja otstarbekalt. • Leiab iseseisvalt ümbruskonnast, osutab ja nimetab värve. • Hoiab oma töökohta korras. • Korrastab oma tööpaiga. • Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ja tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, pruuni, musta, roosat värvi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Püsib töös valitud teemas ja viib alustatud töö lõpuni. • Kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja tegevusi. • Toob kunstitegevuseks vajalikud materjalid lauale ja pärast töö lõpetamist koristab enda töökohta ja töövahendid. • Jutustab töödes tegelaste tegevusest, tegevuse ajast, kohast, fantaseerib ja jutustab teose juurde loo. • Kasutab raamatu-illustratsioone, fotosid, kunstiteoseid oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi. • Tunneb ümbritsevas esinevaid värve ja nimetab erinevaid värvitoone (<i>hallikas, taevasinine jmt</i>). • Kasutab erinevaid kunstitegevuse materjale säästlikult ja otstarbekalt.

<p>Voolimine</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vajutab voolimismaterjali alusele kinni ja võtab uuesti lahti. • Mudib/tükeldab iseseisvalt voolimismaterjali. • Pigistab, venitab voolimismaterjali. 	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetajat jäljendades veeretab voolimismaterjale peopesade vahel ümar vormiks ja rullib vorstikese ja vajutab selle lapikuks. • Teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid. • Ühendab pikliku ja ümarvormi omavahel. • Pigistab voolingule iseloomulikke detaile. 	<ul style="list-style-type: none"> • Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades. • Õõnestab täiskasvanu abiga ümarvormi süvendit pöidlaga vajutades (<i>kahe käe koostöös</i>). • Ühendab voolitud detaile omavahel (<i>kujutades lihtsamaid esemeid jmt</i>). • Oskab täiskasvanuabiga piklikku vormi spiraaliks/palmikuks keerata. 	<ul style="list-style-type: none"> • Voolib (<i>ühest tükist</i>) eseme neile omaste tunnuste kaudu. • Oskab edasi anda esemete suurusvahekordi, lihtsamat tegevust. • Voolib inimest, ühendades voolitud detaile omavahel. • Silub erinevate detailide ühenduskohti (<i>vajadusel niisutab-savi</i>). • Voolib kehaosade erinevaid asendeid (<i>laps palliga, päkapikk metsas jmt</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Valmistab koos õpetajaga erinevaid voolimissegusid (<i>soolatainas, küpsetamistainas jne</i>). • Ühendab erinevaid voolitud detaile (<i>vajadusel veega siludes, nt savi</i>). • Kujundab voolingu pinda voolimispulga abil (<i>karv, juuksed, suled jne</i>). • Kasutab voolimispulka erinevate pindade/mustrite loomiseks. • Kujutab eseme osade suurusvahekordi, kehaosade asendeid ja lihtsamat tegevust.
<p>Joonistamine</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hoiab joonistusvahendit (<i>jäme pliiats, õlipastellid, rasvakriit jmt</i>) kolme sõrme vahel. • Tõmbab joonistusvahenditega erineva suunaga jooni ja kritseldab. • Teeb joonistusvahenditega iseseisvalt paberile erinevaid jälgi, täppe. 	<ul style="list-style-type: none"> • Joonistab suuri ja väikseid ümarvorme. • Tõmbab erineva kuju ja suunaga, ka kaarjaid jooni. • Tõmbab kindla suuna ja pikkusega jooni (<i>lillele vars, õhupallile pael jmt</i>). • Kujutab „peajalgset“ inimest. • Kaunistab täppidega/ joontega tasapinnalisi esemeid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ühendab joonistustes omavahel lihtsaid kujundeid sooviga jäljendada konkreetseid esemeid. • Joonistab erineva kuju ja suunaga jooni. • Kujutab tuttavaid objekte/nähtusi, mida täiendab detailidega. • Joonistab äratuntavalt inimest, maja jne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab koos erinevaid joonistusvahendeid (<i>värvipliiatsiga kihiti värvimine, õlipastell ja viltpliiats, tušš jne</i>). • Kasutab joonistamisel eritehnikaid (<i>õli- ja kuivpastellid, erinevad kriidid, sõejoonis jne</i>). • Oskab kriidi küljega värvides katta suuremaid pindasid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Joonistab süžeepilte. • Kujutab ümbritsevat valides sobivad joonistusvahe. • Joonistab tuttavaid esemeid ümbritsevast ja oma fantaasia järgi. • Kujutab inimesi ja loomi erinevates asendites ja liikumises. • Kasutab joonistades eritehnikaid. • Oskab värvida kriitide ja pastellidega kihiti.

Üldteema	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Joonistamine	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab erinevaid joonistusvahendeid sihipäraselt püsides paberi piirides 	<ul style="list-style-type: none"> Püsib värvides piirjoonte sees. Kasutab kujundite joonistamiseks lihtsamaid šabloone. 	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab erinevaid tehnikaid ja vahendeid oma mõtete/ teema edasiandmiseks (<i>õlipastell, akvarell, tilga-ja pritsimis-trükk jmt</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> Püsib värvimisel kujundi/kontuuri sees. Täiendab joonistatud esemeid/nähtusi iseloomulike detailidega. 	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab joonistamisel sütt, hajutab vajadusel tööd sõrmega. Kujundab mustri rütmi ja jätkab seda.
Maalimine	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab maalimisel näpuvärve. Trükib näpuvärvidega paberile täppe ja jooni. Vajutab (<i>õpetaja abiga</i>) paberile erinevaid jäljendeid (<i>švammi-, templi-, kartulitrükk jne</i>). Kasutab maalimisel pintslit (<i>käsi liigub randmest vabalt</i>). Katab juhendamisel värviga kogu paberipinna. Vajutab pintsliga. Kasutab maalimiseks kliistrimaali tehnikat. 	<ul style="list-style-type: none"> Katab aluspaberi pinna värviga. Värvib väiksema piiratud pinna (<i>lill, müts, tibu jne</i>). Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni. Vajutab pintsliga erinevaid jäljendeid (<i>täppe jne</i>). Vajutab templiga erinevaid jäljendeid (<i>švamm, pudelikork jmt</i>) kattes templi iseseisvalt värviga. 	<ul style="list-style-type: none"> Tõmbab pintsliga peenemaid ja jämedamaid horisontaal/vertikaaljooni. Maalib objektidele väiksemaid detaile pintslivajutuste ja tõmmetega. Vajutab pintsliga küljega erinevaid pintslijäljendeid. Kasutab maalimisel pintsliga erinevaid osi (<i>otsa, külge</i>). Kasutab maalimisel esemetele ja nähtustele iseloomulikke värvusi. Oskab akvarelle kasutades sulatada värve üksteise sisse. Kasutab kattevärvide kogu pinna katmiseks. Võtab pintslile vajaliku koguse värvi ja loputab pintslit peale kasutamist. Loputab pintslit enne uue värvitooni võtmist. 	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab erineva jämedusega pintslid peenemate ja jämedamate joonte tõmbamiseks. Teeb esemete kaunistamiseks/ täiendamiseks väiksemaid detaile pintslivajutuste ja tõmmetega. Oskab segada põhivärve (<i>punane, kollane, sinine</i>) uute toonide saamiseks. Kasutab maalimisel erinevaid pinnakatmisviise. 	<ul style="list-style-type: none"> Segab tööks vajalikke värve. Kasutab esemetele ja nähtustele iseloomulikke värvusi. Maalib inimesi neile omaste tunnustega. Maalib oma tööle tausta, valides selleks sobiva värvitooni. Oskab maalida mitmekihiliselt (<i>kuused metsas, talvine mets jmt</i>).

<p>Meisterdamine</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Asetab alusele ja surub kinni liimiga kaetud paberist kujundid. • Kannab liimitavale pinnale liimipulgaga liimi. • Liimib paberist välja lõigatud kujundid liimiga kaetud paberile. • Katab iseseisvalt aluspinna liimiga, asetab sellele erinevast materjalist tükke. • Puistab liimitud aluspinna seemneid, liiva jne. • Kortsutab pehmet paberit (<i>lilled, rohi, lumi jne</i>). • Rebib paberist väikesi tükikesi (<i>vihmapiisad, lumesadu jne</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Hoiab lõikamisel kääre õigesti. • Lõikab juhendamisel paberiribast tükke. • Lõikab paberist lihtsamaid kujundeid. • Teeb kääridega paberile sisselõikeid. • Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit (<i>pall, õun, mari jne</i>). • Rebib paberist ribasid, tükke jne. • Katab aluspinna liimiga. • Oskab kasutada liimipulka lihtsamate detaile ja kujundeid. • Kasutab meisterdamisel erinevat looduslikku materjali (<i>sammal, käbid, oksad, õied, lehed jne.</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Katab liimiga talle näidatud pinna ja asetab sinna soovitud kujundid. • Kaunistab tasapinnalisi esemeid valmislõigatud kujunditega. • Liimib erinevaid materjale (<i>lõng, pael, paber, suled</i>). • Voldib paberi pooleks ja neljaks. • Rebib paberist lihtsamaid kujundeid. • Lõikab paberist ribasid ja teeb paberisse sisselõikeid. • Lõikab lihtsama kujundi mööda etteantud joont. • Kasutab meisterdamisel looduslikku-, tehismaterjali. • Oskab koostada lihtsamat mustrit (<i>põhimõttel üle ühe</i>). • Kortsutab erineva paksusega paberit. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liimib volditud, rullitud ja kääridega töödeldud detaile (<i>paberist, lõngajuppides, nõõrist, riideribadest jne</i>). • Rebib ettejoonistatud lihtsama kujundi. • Lõikab paberist erinevaid kujundeid. • Lükib paelale, traadile esemeid. • Voldib/murrab paberi kokku pooleks, neljaks ja diagonaali mööda. • Saab hakkama lihtsamate punumise- ja põimimise võtetega. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lõikab keerukamaid kujundeid ja väiksemaid detaile. • Koostab erinevatest tükkidest ja materjalidest kollaaži. • Punub, põimib ja sõlmib kasutades lõnga, nõõri või tekstiili. • Kasutab sihipäraselt lõnga, paela, niiti jne. • Kasutab erinevaid voltimisvõtteid täiskasvanu eeskujul (<i>voldib paberit pooleks, neljaks, lõõtsaks</i>). • Ühendab materjale kasutades teipi, traati, nõõri. • Koostab lihtsamatest geomeetristest kujunditest pilte.
----------------------	--	--	--	---	--

Üldteema	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest (<i>kõik kunstivaldkonnad, lisaks lumest ja liivast ehitamise</i>). • Tunneb ära enda tehtud pildi. • Vaatleb koos täiskasvanuga pilte ja erinevaid pildiraamatuid. • Osutab enda jaoks tähtsatele objektidele ning nimetab neid. • Jälgendab ettenäidatud liigutusi ja tegevusi iseseisvalt. • Tegutseb individuaalselt või väikeses grupis. • Tegutseb erinevate materjalide ja vahenditega (<i>ehitus-, looduslik-, vms. tegutsemiseks pakutud materjal</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Näitab teistele oma tööd ja räägib, mida ta pildil kujutab. • Vaatleb näidistoid, raamatuillustratsioone, • osutab enda jaoks tähtsatele objektidele, nähtustele ning nimetab neid. • Kujutab tuttavaid asju ja nähtusi ning nimetab, mida kujutas. • Leiab konkreetset värvi (<i>punane, sinine, roheline</i>) eseme teiste antud esemete(<i>mänguasjad, pliiatsid, paberid jne.</i>) hulgast. • Tunneb rõõmu erinevate vormide loomisest. 	<ul style="list-style-type: none"> • Järgib töö käigus saadud juhiseid. • Tegutseb suunamisel ühe teema piires. • Selgitab, miks kujutab esemeid, nähtusi just sellisel viisil. • Vaatleb raamatu illustratsioone, kunstitoid, esitab nende kohta küsimusi. • Kasutab kunstitegevuse võimalusi väljas (<i>liiv, lumi, looduslik materjal jne</i>). • Kirjeldab ja kasutab esemetele ja nähtustele iseloomulikke värvusi. • Nimetab ja kasutab põhivärve (<i>sinine, punane, kollane</i>) ning lisaks rohelist, oranži, roosat, musta ja pruuni. • Aitab töökohta ette valmistada ja töö lõpetamise järel ära koristada. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jutustab, mida on oma töödes kujutanud ja milliseid materjale/vahendeid kasutab. • Jälgendab ettenäidatud võtteid, rakendab neid ka iseseisvalt ja loovalt. • Kasutab omandatud tehnilisi oskusi vabas kunstitegevuses. • Kasutab materjale säästlikult ja otstarbekalt. • Leiab iseseisvalt ümbruskonnast, osutab ja nimetab värve. • Hoiab oma töökoha korras. • Korrastab oma tööpaiga. • Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ja tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, pruuni, musta, roosat värvi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Toob kunstitegevuseks vajalikud materjalid lauale ja pärast töö lõpetamist koristab enda töökoha ja töövahendid. • Püsib töös valitud teemas ja viib alustatud töö lõpuni. • Kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid ja sündmusi. • Jutustab töödes tegelaste tegevusest, tegevuseajast, kohast, fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo. • Kasutab raamatu-illustratsioone, fotosid, kunstiteoseid oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi. • Tunneb ümbritsevas esinevaid värve ja nimetab erinevaid värvitoone (<i>hallikas, taevasinine jne</i>). • Kasutab erinevaid kunstitegevuse materjale säästlikult ja otstarbekalt.

LISA

Kunstiga seotud muude valdkondade eesmärgid on, et laps:

- tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest (kõik kunstivaldkonnad, lisaks lumest ja liivast ehitamine);
- tunneb ära enda tehtud pildi;
- vaatleb koos täiskasvanuga pilte ja erinevaid pildiraamatuid; osutab enda jaoks tähtsatele
- objektidele ning nimetab neid;
- jälgendab ettenäidatud liigutusi ja tegevusi iseseisvalt;
- tegutseb individuaalselt või väikeses grupis;
- tegutseb erinevate materjalide ja vahenditega (ehitus-, looduslik-, vms. tegutsemiseks
- pakutud materjale).

Vahendid

Poest saada olevate kõrval ei tohi unustada alternatiivseid vahendeid ja võimalusi: joonistada või maalida sõrmega, pulgaga, papiribaga, kortsutatud paberiga jne; voolida omavalmistatud voolimissegudest: soolataignast, saepuru- või pabermassist; leida koos lastega looduslikku materjali - põnevaid oksid, puukoort, kive, käbisid vms. Õpetaja avatus aitab lastel näha, et idee ja teostusvõimalus on igas materjalis.

Kõik see mitmekesistab väljendusvõimalusi, ergutab loovust ja annab võimaluse tutvuda erinevate materjalide ja nende omadustega.

Joonistusvahendid:

- harilikud pliiatsid, värvipliiatsid, akvarellpliiatsid;
- kriidid, rasvakriidid, õlipastellid, vahakriidid;
- süsi ja söepliiatsid;
- viltpliiatsid.

Värvimisel kasutatavad vahendid:

- erineva laiusega pintslid (ka maalripintslid);
- ebatraditsioonilised vahendid – papiribad, švammitükid jms.

Värvid:

- kattevärvid (guašš, akrüül, näpuvärvid);
- akvarellvärvid.

Voolimismaterjalid ja vahendid:

- savi;
- plastiliin;
- voolimisvaha;
- omavalmistatud voolimissegud (pabermass, soolataigen, saepurumass);
- erineva kujuga voolimispulgad;
- väikesed taignarullid.

Paberid:

- joonistuspaper – maalimiseks, kriitidega joonistamiseks;
- akvarellpaper;
- papp, kartong;
- siidipaber, krepp-paber, majapidamispaper, ajalehepaper, kalka, küpsetuspaber jne;
- värviline paper, värviline kartong.

Meisterdamisvahendid:

- liim (liimipulgad, PVA, tapeediliim, kliister, erinevad tuubiliimid);
- käärid;
- naaskel;
- väike haamer;
- paelad, nõörid traat;
- erineva suurusega karbid;
- looduslik materjal (kõrred, oksad, puukoor, käbid, kivid jms);
- jääkmaterjal (papptorud, plastpudelid, topsid jne);
- tekstiil ja tekstiilijäägid;
- vill, lõng;

6.5 Muusika

Muusikaõpetuse eesmärgid, sisu ja korraldus

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi;
- tunneb eesti rahvaloomingut.

Valdkonna Muusika sisu on:

- laulmine;
- muusika kuulamine;
- muusikalis-rütmiline liikumine;
- pillimäng;
- rütmiline kõne.

Õppetöö põhimõtted:

- muusika on vahend isiksuse kasvamisel, mitte eesmärk omaette – tulemusest olulisem on protsess;
- õppetöö toimub läbi kogemuse ja tunnetuse, tähtis on kõigi meelte koostöö;
- märksõnad töö planeerimisel on loovus ja loodus;
- seotus teiste valdkondadega ja teemaõppega;
- diferentseeritud töö praktiseerimine;
- eesti rahvalooming muusikategevuses.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalane tegevus;
- kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;

- kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades, nagu „Keel ja kõne”, „Kunst”, jne.;
- muusika on igapäevaelu osa nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;
- muusikalise materjali (laulude, muusika kuulamise palade, tantsude ja mängude, pillilugude) valikul arvestatakse laste huve ning ea- ja jõukohasust;
- hoitakse au ees eesti rahvakalendri tähtpäevade tähistamine.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega;
- laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansamblis kui ka üksi;
- suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada;
- eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu;
- eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille;
- mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ning instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge;
- mängib lastepillidel ja oskab mängida ka pilliansamblis;
- liigub vastavalt muusika meeleolule;
- väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

Muusika

Üld-teema	2-3aastased	3-4aastased	4-5aastane	5-6aastased	6-7aastased
Muusika kuulamine	<ul style="list-style-type: none"> Tutvub helimaailmaga (<i>mitmesugused helid looduses, maal, linnas</i>), seostab mõningaid helisid pildiga. Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast. Eristab erineva tämbriga pille (<i>nt kõlapulk ja kelluke jm</i>). Eristab kõrg- ja madalregistrit karakterse tegevusega mängus. Reageerib muusika tekkele ja kadumisele. Kuulab eesti rahvapille (<i>kannel, linnupill, parmupill, kõlakarp, akordion</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> Suudab keskenduda lühikese pala või või õpetaja laulu kuulamiseks. Reageerib emotsionaalselt muusika <i>iseloomule</i> (<i>nt plaksutab, kõigutab keha vmt.</i>). Reageerib kiiresti muusikaosa lõpule. Eristab kõrget- ja madalat registrit. Kuulab helisid looduses (<i>vihmasadu, tuulevihin jm</i>), helikandjalt ning matkib neid liigutuste ja sümbolitega, seostab pildiga. Kuulab eesti rahvamusikat, rahvapille (<i>kannel, linnupill, parmupill, kõlakarp, akordion, viiul</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> Kuulab laulu ja muusikapala. Väljendab kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid emotsionaalselt liigutuste ja liikumisega. Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule, olme- ja loodushääli. Oskab laulu või muusikapala iseloomustamisel kasutada muusikalisi põhimõisteid: <i>aeglane-kiire, kõrge-madal, vaikne-vali, kurb-rõõmus jm</i>. Kuulab eesti rahvamusikat, (<i>laulu-, laulumängu-, tantsu- ja instrumentaalmuusika, rahvapillid</i>) tunneb kuuldelisest tuttavaid rahvapille. 	<ul style="list-style-type: none"> Kuulab laulu ja muusikapala huviga. Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (<i>liikumise, laulmise, pillimängu</i>) kaudu (<i>nt järgib tempot ja rütmi kehalise liikumisega</i>) või tundes ära õpitud laulu (<i>kuuldes nii meloodiat kui sõnu</i>), hakkab kaasa laulma. Kasutab kuulatud muusika iseloomustamiseks põhimõisteid: <i>kurb-rõõmus, vali-vaikne, aeglane-kiire, kõrge-madal, rahvalaul jmt</i>. Kuulab erineva karakteriga laule ja muusikapalu, eristab hääletämbreid, seostab kuulatud ümbritseva elu- ja loodusega, kirjanduspaladega jm (<i>vestlus, jutustamine, küsimus-vastus variant</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> Tunneb ära lihtsamaid žanre (<i>marss, laul, tants</i>) Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi. Matkib ja väljendab kuulatud liigutuste ning sümbolitega, seostab pildiga; (<i>erinevad pillid, hääled, helid</i>); Iseloomustab kuulatud muusikat (<i>aeglane-kiire, kurb-rõõmus, laulev, vaikne-vali, õrn, mahe, terav, kähe jmt</i>). Eristab hääle-tämbreid, seostab kuulatud ümbritseva elu- ja loodusega, kirjanduspaladega jm (<i>vestlus, jutustamine, küsimus-vastus variant</i>). Teab mõisteid: <i>helilooja, koorijuht, dirigent, rahvaviis jmt</i> Teab nimetada mõnda heliloojat.

				<ul style="list-style-type: none"> • Kuulab eesti rahva- muusikat, tunneb ja nimetab rahvapille. 	
Laulmine	<ul style="list-style-type: none"> • Kuulab ja jälgib õpetaja laulu. • Laulab kaasa üksikuid sõnu, lihtsamaid fraase, hüpitismänge, laulumänge, rahvalaule. • Matkib täiskasvanu häält ja intonatsiooni (<i>lal-lal, auh-auh, tip-tip jne.</i>) • Mängib käe- ja sõrmemänge õpetaja eeskujul. 	<ul style="list-style-type: none"> • Huvitub laululistest tegevustest; püüab õpetajaga kaasa laulda. • Osaleb laulude esitamises (<i>plaksutab või laulab kaasa</i>). • Kasutab kujundlik- mängulisi liigutusi. • Mängib häält-, kuulmist-, helilaadi- ja rütmitaju-, kuuldekujutusvõimet - (<i>SO-MI kõlamudel</i>) ja loovust arendavaid muusikalisi õppemänge. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laulab rühmaga samas tempos. • Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule. • Tajub laulu karakterit ja püüab seda väljendada. • Julgeb soleerida. • Mängib häält-, kuulmist-, helilaadi- ja rütmitaju-, kuuldekujutusvõimet - (<i>SO-MI kõlamudel</i>) ja loovust arendavaid muusikalisi õppemänge. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laulab väljahingamisel loomuliku häälega. • Esitab laule rühmaga samas tempos. • Julgeb laulda üksi ja improviseerida. • Laulab peast teistega koos õpitud rahva- ja lastelaule. • Mängib häält-, kuulmist-, helilaadi- ja rütmitaju-, kuuldekujutusvõimet - (<i>SO-MI-RA kõlamudel</i>) ja loovust arendavaid muusikalisi õppemänge. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laulab vaba ja loomuliku häälega, õige hingamise- ja kehahoiakuga, selge diktsiooni- ja puhta intonatsiooniga, rütmikalt, ilmekalt, õige tempo ja dünaamikaga, arvestades laulu teksti, rütmi ning meloodia iseloomu; • Laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule ja esitab neid rühmas. • Mängib häält-, kuulmist-, helilaadi- ja rütmitaju-, kuuldekujutusvõimet - (<i>SO-MI-RA-JO kõlamudel</i>) ja loovust arendavaid muusikalisi õppemänge.
Muusika- lis- rütmiline liikumine	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (<i>näiteks paigaltammumine, keerutamine üksikult, koos-jalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (<i>nt kõnd ja jooks, päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamise, keerutamine paarilisega</i>). • Liigub sõõris päri- ja vastupäeva, sisse-välja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (<i>nt loova liikumisega</i>). • Tantsib, kasutades eakohaseid tantsu- elemente (<i>nt põlvetõste- kõnd ja –jooks, liikumine hanereas ja ringis</i>). • Mängib rütmi-, rütmikat liikumist- ja loovust arendavaid mänge. 	<ul style="list-style-type: none"> • Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendus- vahendite vaheldumise põhjal (<i>tempo, dünaamika, register</i>), arvestades pulssi ja meetrumit (<i>nt liigub hanereas ja ringis nii üksi kui ka paaris</i>). • Sooritab tantsu-liigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liigub ja tantsib sünkroonis teistega, <i>kasutades näiteks hüpaksummu ja eesgaloppi</i>. • Kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (<i>nt muudab liikumissuunda muusika dünaamika ja tempo järgi</i>).

	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib laulu-ja muusikalisi mänge. • Kasutab harjutustes ja liikumistes erinevaid vahendeid ja pille. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab liikumisi vahendiga (<i>lina, rõngas jne</i>). • Kasutab harjutustes ja liikumistes erinevaid vahendeid ja pille. 	<ul style="list-style-type: none"> • Osaleb laulumängudes. • Kasutab harjutustes ja liikumistes erinevaid vahendeid ja pille. • Teeb rütmiharjutusi (<i>rütmikaja jm</i>). • Tantsib eesti rahvatantse. 	<ul style="list-style-type: none"> • Esitab erinevates žanrites tantse, kasutades õpitud tantsuelemente. • Liigub vahendiga. • Teeb rütmiharjutusi (<i>rütmikaja jm</i>). • Tantsib eesti rahvatantse. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib rütmi-, rütmikat liikumist- ja loovust arendavaid mänge. • Sooritab liigutusi üksi, koos paarilise-, grupi- või rühmaga täpselt, väljenduslikult, sünkroonselt ja õige kehahoiakuga. • Tantsib erinevaid tantse (<i>loov-, seltskonna-, kindla ülesehitusega lastetantsud, diskotants jm.</i>). • Kasutab harjutustes ja liikumistes erinevaid vahendeid ja pille nii üksi kui ka paaris tegevustes. • Tantsib eesti rahvatantse.
Pillimäng	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapillil (<i>plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi</i>) või lastepillil. • Teab maraka ja kuljuste mänguvõtet ja pillihoidu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapillil, lastepillidel. • Eristab õpitud pille tämbri järgi (<i>nt kuljused, marakad</i>). • Tutvub eesti rahva pillidega (<i>kannel, parmupill, linnupill, kõlakarp</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib rütmipille (<i>nt kõlakarpi, trummi, kuljuseid</i>) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise, muusikapalade, lasteriimide, liisusalmide, mõistatuste ning luuletuste saateks. • Eristab rütmipille tämbri järgi. • Teab nimetada mõningaid eesti rahvapille, tunneb pildil ja kuuldeliselt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille. • Mängib rütmisaateid lasteriimidele ja -lauludele nii rühmas kui ka üksi. • Ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühtses tempos. • Tunneb tämbri järgi ja oskab nimetada eesti 	<p>Tunneb tämbri järgi ja oskab nimetada eesti rahvapille (<i>kannel, parmupill, akordion, viiul jne</i>).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mängib pilliansamblis. • Mängib kehapillil, rütmipillidel (<i>kõlapulgad, trumm, kuljus, marakas, tamburiin, taldrik, triangel, kastanjet, linnupill jt.</i>) ja meloodiapillidel (<i>nt puit agoogo, taldrik, guiro, triangel, kõlaplaadid</i>) pulssi

		<ul style="list-style-type: none"> • Mängib pillimängu- ja improviseerimisoskust arendavaid õppemänge. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib pillimängu- ja improviseerimis- oskust arendavaid õppemänge. • Mängib piltsümbolite järgi. 	<p>rahvapille (<i>viiul, kannel, parmupill</i>).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mängib pillimängu- ja improviseerimisoskust arendavaid õppemänge. • Mängib piltsümbolite järgi. 	<p>või rütmi kaasa liikumisele (<i>tantsud, laulumängud, rütmiline liikumine</i>).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mängib piltsümbolite järgi. • Mängib eesti rahvapille (<i>linnupill, käristi, väikekannel, kõlakarp ja kõlatoru jt.</i>)
Rütmiline kõne	<ul style="list-style-type: none"> • Tutvub lihtsate liisusalmide ja luuletustega ning püüab neid öelda koos õpetajaga. • Hakkab tunnetama taktimõõtu läbi salmide. • Kasutab koos kõne ja pilli (<i>kehapill, kõristi ja kõlapulk</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Ütleb lihtsaid luuletusi, laulutekste ja liisusalme. • Ütleb teksti koos ja järel. • Tunnetab 2/4, 3/4 taktimõõtu läbi salmide. • Kasutab koos kõnet ja pilli (<i>kehapill, rütmi pillid</i>), matkivat vm teksti omandamist toetavat liigutust. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib erinevaid kõnemänge, milles tähelepanu on pööratud selgele diktsioonile, ilmekusele, ühtlasele häälekandvusele. • Hoiab ühtlast kõnetempot. • Mängib kajamänge. • Tunnetab 2/4, 3/4 taktimõõtu läbi salmide. • Kasutab koos kõnet ja pilli (<i>kehapill, rütmi pillid</i>), matkivat vm teksti omandamist toetavat liigutust. • Artikuleerib aktiivselt kõne- ja tekstiharjutusi (<i>liisusalmid, lühiriimid, mõistatused, vanasõnad, luuletused</i>) hääleaparaadi tunnetamiseks. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab vanasõnu ja mõistatusi ning oskab neid öelda. • Ütleb tekste, mis sisaldavad raskemini hääldatavaid häälikuid (<i>r, l, h</i>). • Küsimus-vastus mängudes kasutab omaloomingut. • Mängib kaasmänge tekstirütmile (<i>kehapillil, rütmipillil</i>). • Tunneb tämbri tegelasi, elusolendeid, vahendeid jne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ütleb tekste erineva emotsionaalsusega, erinevalt artikuleerides. • Osaleb lihtsamate tekstide dramatiseeringutes. • Ütleb tekste (<i>liisusalmid, luuletused, vanasõnad, mõistatused jm</i>) erinevates tempodes. • Teab, kuidas saab kõneldes oma häält hoida. • Tunnetab lugedes tekstide meetrumeid (2/4, 4/4, 3/4) ning oskab tekste öelda vahelduva meetrumiga. • Ütleb tekste vaheldumisi häälega ja mõttes. • Loeb tekste kaanonina. • Ütleb teksti loomuliku häälega, selge diktsiooniga, ilmekalt, hoiab ühtlast kõnetempot lugedes üksi,

Pärnu Lasteaed Mai õppekava

					<p>grupis või koos rühmaga ning alustab ja lõpetab õigel ajal.</p> <ul style="list-style-type: none">• Mängib kõnet-, rütmi-, kuulumist-, omaloomingut arendavaid õppemänge (<i>kaja-, hääletämbri-, draama-, küsimus-vastus ja ära-arvamismängud</i>).• Osaleb multitegevuses (<i>samaaegselt: tekst, pill, liikumine</i>) ning suudab kohanduda kiirelt ühelt tegevuselt teisele.
--	--	--	--	--	--

6.6 Liikumine

Liikumisõpetuse eesmärgid, sisu ja korraldus

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- tunneb rõõmu liikumisest ning on loov ja julge;
- teab liikumisvahendite otstarvet ja oskab neid käsitleda;
- suudab sooritada tehniliselt korrektselt võimlemisharjutusi;
- omandab tehniliselt õigesti baasmotoorsed tegevused (põhiliikumisi);
- osaleb aktiivselt liikumistegevustes ja- mängudes ning peab kinni reeglitest;
- mõistab kehalise aktiivsuse olulisust tervisele;
- järgib esmaseid ohutus- ja hügieeninõudeid;
- tutvub uute spordialadega.

Valdkonna Liikumine sisu on:

- liikumisalased üldteadmised;
- põhiliikumised;
- liikumismängud;
- erinevad spordialad;
- tants ja rütmika.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus) kujunevad ja arenevad tegevusi regulaarselt korrates;
- rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega, nt jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enese kindluse kujundamist: kui kehalisi harjutusi tehakse korrapäraselt, kujunevad positiivsed iseloomu omadused;
- ergutatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslast arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema ning mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;

- arendatakse põhiliikumisi, koordineerimise, rühti, tasakaalu, liikumisvõimet ja peenmotoorikat (täpsust, näo- ja sõrmelihaste kontrollimise oskust) ning antakse tagasisidet.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele;
- peab liikudes ja mängides kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid;
- sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised;
- teeb painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi;
- säilitab tasakaalu paigal olles ja liikudes;
- kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt;
- matkib harjutusi tehes täiskasvanut;
- sooritab ühel ajal kaaslasega rütmiliikumisi;
- liigub enda tekitatud rütmi järgi ühtlase ja vahelduva tempoga;
- kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne);
- mängib sportlike elementidega mängu (korvpall, jalgpall jne);
- peab kinni kokkulepitud mängureeglitest;
- nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

Liikumine

Üldteema	1,5-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Põhiliikumised: kõnd, jooks, hüpped, hüplemine visked, püüdmine, tasakaal	<ul style="list-style-type: none"> Kõnnib trepist üles-alla juurdevõtu- ja vahelduva sammuga. Sooritab põhiliikumisi. Säilitab kõndides ja joostes sihi. Roomab ja ronib üle ja läbi väikeste takistuste. Rullub küljele ja kõhuli. Poeb läbi tunneli. Kõnnib piiratud pinnal säilitades tasakaalu. Hüpleb kohapeal. Jookseb kaaslastega kokku põrkamata. Hoiab, tõstab, hüpitab veeretab palli ning jälgib selle suunda. Löüb palli jalaga. Viskab palli läbi rõnga ja 2 m kaugusele. Kõnnib päkkadel ja kandadel. Kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (<i>lindid, kepid, võimlemisrullid, rõngad, nõõrid, hantlid, klotsid, pallid, jne.</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> Tõuseb trepist ilma vahesammuta. Sooritab põhiliikumisi õpitud harjutustes. Teeb koordineerimis-, tasakaalu arendavaid harjutusi. Säilitab liikudes tasakaalu nii poomil kui piiratud pinnal. Liigub varbseinal üles-alla ja küljesuunas. Hüpleb eri moel paigal, edaspidi ja tagurpidi liikudes. Hüppab hoota kaugushüpet. Viskab palli õhku ja maha ning püüab kahe käega. Veeretab palli erinevate kehaosadega. Löüb jalaga palli väravasse. Roomab 10m. Rullub mõlemas suunas. Sooritab sügavushüppeid, pehme maandumisega. 	<ul style="list-style-type: none"> Sooritab põhiliikumisi õpitud harjutustes ja kombinatsioonides Leiab vaba koha ruumis, moodustab ringi. Teeb koordineerimis- ja osavust arendavaid harjutusi Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes. Sooritab tasakaalu nõudvaid harjutusi. Teeb harjutusi väikevahenditega. Teeb tireli ette õpetaja abil. Sooritab akrobaatilisi elemente (<i>pesa, kiik</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes. Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi. Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses. Jookseb sääre- ja põlvetõstejooksu. Liigub kiirenevas ja aeglustavas rütmis. Hüppab keksu. Hüppab hoota kaugus- ja kõrgushüpet. Hüppab ühel jalal ja hoiab tasakaalu. Viskab ühe ja kahe käega palli täpsuse ja kauguse peale. Põrgatab palli ühe ja kahe käega. Hoiab ühel jalal seistes tasakaalu 30sek. Mängib pallimänge. Ronib varbseinal vahelduva sammuga 	<ul style="list-style-type: none"> Sooritab pingevabalt põhiliikumisi nii, et liigutused on koordineeritud ja pingevabad. Säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu. Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses domineerivat kätt. Jookseb süstik-, slaalom- ja teatejooksu. Liigub poomil juurdevõtu-, mõõt- ja vahelduvasammuga. Hüppab hoojooksult kaugus- ja kõrgushüpet. Viskab 3 sammult palli kauguse peale. Põrgatab, viskab ja söödab palli. Triblab jalgpalli. Hüppab hüppenööri ja hoonööri. Sooritab iseseisvalt tireli ette. Hüppab ühel jalal järjest 10 hüpet. Jookseb 500m krossi. Seisab 1min. ühel jalal.

	<ul style="list-style-type: none"> • Hüppab pingilt matile. • Ronib varbseinal. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sõidab liumäest alla. • Hoiab ühel jalal tasakaalu 5 sek. 		ning täidab lisaülesandeid.	<ul style="list-style-type: none"> • Tõuseb selili lamangust istesse.
<p>Liikumismängud:</p> <p>kõnni-, hüplemis- ja jooksumängud, matkimismängud, pallimängud, reketiga mängud</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib koos õpetaja ja kaaslastega matkimiskõnni- ja jooksumänge. • Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib matkiva sisuga 2-3 reeglga kõnni- ja jooksumänge. • Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu. • Mängib. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib 2-4 reeglga liikumismänge. • Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel. • Mängib kollektiivseid võistlusemänge. • Osaleb jõukohastes teatevõistlustes. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib kollektiivseid võistlusemänge. • Osaleb teatevõistlustes. • Tunnustab nii enda kui vastaste edu. • Käsitseb mängu ja spordivahendeid mängudes. 	<ul style="list-style-type: none"> • Võistleb kombineeritud teatevõistlustes. • Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes. • Organiseerib ise liikumismänge. • Mängib sportlike elementidega mängu. • Kasutab ausa mängu põhimõtteid ja peab kinni reeglitest.
<p>Spordialad:</p> <p>võimlemine</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi. • Sooritab võimlemisharjutusi eri vahenditega. • Teeb painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi. • Jookseb veereva vahendi (<i>palli, rõnga</i>) järele. • Säilitab piiratud pinnal tasakaalu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega. • Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ja kaaslastega. • Teeb painduvust, tasakaalu ja kiirust arendavaid harjutusi. • Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni. • Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, viirus, ringis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni. • Hoiab oma kohta erinevates rivistustes ja liikumistes. • Teeb vahenditega harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti. • Valitseb oma liigutusi koordinaatsiooni ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb vahendiga (pall, rõngas, hüppits ,jne.) harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti. • Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi. • Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu. • Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Valitseb liigutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu nii ruumis, maastikul kui ka tänaval. • Orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene. • Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust, jõudu, tasakaalu arendavaid tegevusi.

Üld-teema	1,5-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
<p>Kelgutamine</p> <p>Suusatamine</p> <p>Hoki</p> <p>Jalgrattasõit</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veab tühja kelku. • Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskudes. • Sõidab kelguga iseseisvalt mäest alla. • Liigub suuskadel otsesuunas. • Sõidab jooksurattaga (<i>Mai LA</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Sõidab kelguga iseseisvalt mäest alla ja veab kelgu märke. • Liigub suuskadel otsesuunas, kasutades käte abi. • Paneb suusad õpetaja juhendamisel jalga. 	<ul style="list-style-type: none"> • Veab kelgul kahekesi kaaslast. • Sõidab mäest alla, täites eriülesandeid. • Veeretab lumepalli. • Kasutab suusatades keppide abi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Veab üksi kelgul kaaslast. • Täidab mäel ohutusnõudeid. • Suusatab vahelduva libiseva sammuga. • Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga. • Käsitseb maahokikeppi ja sooritab liikumisi litriga/palliga. • Sõidab tõukerattaga. 	<ul style="list-style-type: none"> • Suusatab vahelduva libiseva sammuga. • Käsitseb iseseisvalt suusavarustust. • Sooritab suuskadel lehvikpööret. • Sõidab nõlvakust alla põhiasendis. • Käsitseb hokikeppi ja sooritab triblingut palli ja litriga. • Sõidab jalgrattaga. • Teab liiklusväljaku reegleid.
<p>Tants ja rütmika</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sobitab õpetaja järgi liikumist muusikasse. • Kõnnib, jookseb, hüpleb rütmiliselt muusika järgi. • Sooritab eri tempos liigutusi muusika järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi • Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile • Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi, erinevas tempos. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jäljendab liikumisega erinevaid rütme. • Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele. • Liigub muusika järgi iseseisvalt ja loovalt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jäljendab liikumisega erinevaid rütme ja kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga. • Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides. • Liigub galopp-, hüpak- ja juurdevõtusammuga. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga ja sooritab rütmiliikumisi ühel ajal kaaslasega. • Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides. • Väljendab liikumise kaudu emotsioone. • Kasutab loovalt vahendeid (<i>linte, rätikuid, rõngaid</i>).
<p>Liikumisteadmised</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liigub täiskasvanu juhendamisel ohutult. • Sooritab harjutusi aktiivselt ja entusiastlikult. 	<ul style="list-style-type: none"> • Arvestab rühma kaaslasi aktiivses tegevuses. • Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnalise seletuse järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab neid ohutult. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab harjutusi ja põhiliigutusi õigesti. • Nimetab erinevaid spordialasid. • Kasutada erinevaid spordivahendeid ohutult, 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires. • Peseb ennast peale aktiivset kehalist tegevust. • Oskab käituda ohu korral ja kutsuda abi.

Pärnu Lasteaed Mai õppekava

	<ul style="list-style-type: none"> • Valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast välja võimlemisriided. 	<ul style="list-style-type: none"> • Järgib meeldetuletamise korral ohutus -ja hügieeninõudeid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Arvestab liikudes teiste lastega (<i>saalis, õues ja mujal</i>). • Järgib hügieeninõudeid. • Kutsub õnnetuse või ohu korral appi täiskasvanu. • Teab milleks on vaja rattasõidul kasutada turvavarustust. 	<p>sobival viisil ja sobivas kohas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suudab taluda kaotust võistlusmängudes. Mõistab hügieeninõuete olulisust, peseb end peale aktiivset kehalist tegevust. • Teab, kuidas õnnetuse või ohu korral kutsuda appi täiskasvanu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Talub kaotust võistlusmängudes. • Nimetab mõne Eesti ja kodukoha tuntuma sportlase.
Vaba aeg ja loodus- liikumine	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib iseseisvalt vabamängus. • Matkab õpetajate või vanematega looduses. • Teeb kaasa rännaku 500-800m ja püsib liikudes kolonnis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal. • Liigub koos kaaslastega matkarajal ja õppekäigul looduses. • Suudab sõita jooksurattaga. 	<ul style="list-style-type: none"> • Algatab iseseisvalt mängu. • Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt. • Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga. 	<ul style="list-style-type: none"> • Osaleb lasteaia spordipäevadel, matkadel, rännakutel ja väljasõitudel. • Kiigub kiigel. • Sõidab tõukerattaga ja kahe rattalise rattaga. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tegutseb iseseisvalt mängu- ja spordiväljakul. • Mängib lihtsamaid maastiku- ja orienteerumis mängu. • Sõidab ohutult tõuke- ja kahe rattalise rattaga kasutades turvavarustust.

LISA

Alavaldkond: edasiliikumise oskused		
Õpiväljund:	Õpisisu näited:	Spordialade näited:
1. Kõnni- ja jooksuoskus	Kõnniharjutused	Orienteerumine
	Jooks erinevates keskkondades	Kergejõustik
	Jooksuharjutused	Maastikujooks
	Matkamine	
	Jooksumängud	
	Jooksualad	
2. Hüppeoskus	Hüppemängud	Kergejõustik
	Hüppeharjutused	
	Hüppetehnika	
	Hüppealad	
3. Ronimisoskus	Ronimise harjutusvara	
	Ronimine erinevatel vahenditel ja keskkondades	
4. Oskus liikuda rütmis ja muusikas	Loovliikumine	
	Erinevad tantsud	
	Liikumine rütmis ja/või muusika saatel	
	Tantsuline liikumine	

6.7 Ujumine

Ujumise eesmärgid, sisu ja korraldus:

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- tahab liikuda vees ja tunneb sellest rõõmu;
- suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- mõistab kehalise aktiivsuse olulisust tervisele;
- järgib hügieeni ja ohutusnõudeid vees, dušširuumis, riietusruumis.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele;
- peab ujudes ja mängides kinni ohutusreeglitest;
- oskab ujumise fundamentaalharjutusi;
- sooritab ujumisliigutusi pingevabalt, koordineeritult ja rütmiliselt;
- oskab ujudes vahetada rütmi ja tempot;
- kasutab ujudes erinevaid vahendeid: lauad, nuudlid, ujukid, pallid jne.;
- mängib sportlike elementidega mängu;
- peab kinni kokkulepitud mängureeglitest;
- oskab välja mõelda ja organiseerida mängu.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

Ujumine

Üldteema	1,5-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Liikumis- teadmised	<ul style="list-style-type: none"> • Liigub vees aktiivselt ja lustiga. • Liigub õpetaja juhendamisel ohutult. • Hoiab basseini vee puhtust. 	<ul style="list-style-type: none"> • Leiab üles oma ujumisriided, pesemisvahendid, vahetusriided. • Järgib hügieeninõudeid riietusruumis, dušširuumis, vees. • Arvestab rühmakaaslastega tegevuses. • Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnalise seletuse järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tutvub iseseisva riietumise ja pesemise ning vees viibimise iseärasustega. • Liigub iseseisvalt ja enesekindlalt basseinis. • Tunneb vee omadusi - inertsi, üleslükke jõud. • Keskendub huvitavale tegevusele 20-25 min. • Algatab ise ühistegevusi. • Tegutseb vastavalt täiskasvanu juhiste ja viibi alustatud tegevuse lõpuni. • Suudab järgida õpetaja juhendamisel ohutusreegleid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab erinevaid ujumisviise, ujumiskohti. • Teab erinevaid ujumisvahendeid, kasutab neid ohutult. • Teab ja kasutab õpitud terminoloogiat. • Mõistab hügieeninõuete olulisust. • Õnnetuse või ohu korral oskab täiskasvanut appi kutsuda. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab sportlikke ujumisviise. • Keskendub sihipärasele liikumisele vees. • Ujudes ja mängides peab kinni ohutusreeglitest. • Teab ujula hügieenireegleid ja kodukorda. • Teab kuidas käituda ohu olukorras.
Põhi- Liiku- mised	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnnib, jookseb, hüpleb kandes õlapatju. • Säilitab liikudes sihi. • Hõljub õlapatjade, rõngaste, nuudli abil. • Mängib voolava veega. • Valab vett erinevate mahutitega erinevatesse mahutitesse. • Pritsib vett. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab põhiliikumisi kombineeritult: kõnnib, jookseb, hüpleb rind ees, külge ees, keereldes, paremal jalal, vasakul jalal, koosjalu. • Teeb koordinatsiooni, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi: hõljub erinevates asendites, libiseb erinevates asendites, sukeldub erineval viisil. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab ujulas kasutada oma kogemusi. • Saab hakkama ujumisoskuse harjutamiseks abivahendite kasutamisega: libiseb kõhuli kasutades abivahendeid (<i>rõngas, nuudel, laud</i>), lamab selili abivahendiga (<i>rõngas, nuudel, laud</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb hõljumis- harjutusi abivahendiga ja ilma. • Teeb libisemis- harjutusi kõhuli, selili, külili abivahendiga ja ilma. • Oskab erinevate ujumisviiside (<i>krool, selili, delfiin, rinnuli</i>) jalgade- ja käte tööd, kombineerib neid omavahel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab ujumisliigutusi kombineeritult, õige rütmiga • Oskab ujuda: kõhuli, selili, külili, vee all, vee peal, pea ees, jalad ees, sukelduda, sooritada ujumise ajal hingamist. • Oskab muuta liigutuste tempot.

Pärnu Lasteaed Mai õppekava

	<ul style="list-style-type: none"> • Puhub vette kõrrega, suuga. • Hüppab saarelt vette õpetaja juuresolekul. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab vette välja hingata. • Oskab vee all hinge kinni hoida. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nägu vette asetada hingamispeetusega ja hingamisega. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib sukeldumismänge. • Ujub vee all. 	
Liikumismängud	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib koos juhendaja ja kaaslastega kõnni, jooksu, valamis-, pritsimismänge. • Mängib inspireerivate mänguasjadega. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib uurimis-, suhtlus-, kujutus-, etendus-, rollimänge. • Mängib reeglitega mängu. • Mängib puhumisega, valamisega, pritsimisega, sukeldumisega seotud mängu • Hõljub veepinnal (<i>meritäht</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Näitab üles iseseisvust ujumismängude valikul. • Saab hakkama veemängude mängimisega (<i>sukeldumine, esemete põhjast korjamine</i>) ega karda vett. • On omandanud rollimängude elementaarsed oskused ja viib alustatud mängu lõpuni. • Oskab libiseda ja teha krooli ujumistehnika jalgade tööd. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib uurimis-, suhtlus-, kujutus-, etendus-, rollimänge. • Mängib reeglitega mängu: <i>kollektiivsed võistlusmängud, lihtsamad teatevõistlused</i>. • Käsitseb mängu ja spordivahendeid loovmängudes. • Oskab ausalt võita • Oskab kaotada. 	<ul style="list-style-type: none"> • Osaleb teatevõistlustes. • Mängib improviseeritud sportmänge (<i>võrk-, korv-, väravpall</i>). • Mõtleb ise mängu välja ja juhhib neid.